

Tisdagen den 7 november

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollet för den 27 oktober.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 9- 19 november 1972 för officiellt besök i Indien och Bangladesh.

Stockholm den 2 november 1972

Krister Wickman

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3 Herr talmannen meddelade att herr Bengtsson i Landskrona enligt till kammaren inkommet läkarintyg var sjukskriven ytterligare under tiden den 7-30 november.

Herr Bengtsson i Landskrona beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 4 Om borrhningsarbeten vid uranfyndigheterna i Arjeplog

Herr industriministern JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr *Öhvals* (fp) i kammarens protokoll för den 27 oktober intagna fråga, nr 277, till herr inrikesministern, och anförde:

Herr talman! Herr Öhvall har frågat inrikesministern om han avser verka för att medel snabbt ställs till förfogande för att utöka borrhningsarbetena vid uranfyndigheterna i Arjeplog. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

Sveriges geologiska undersökning förfogar innevarande budgetår över 5 639 000 kronor för uranprospektering. Geologiska undersökningen avgör själv med utgångspunkt från sina kunskaper på området var prospekteringsarbeten bör sättas in och hur arbetena skall utföras. Uranuppslagen inom Arjeplogs kommun ingår som en väsentlig del i arbetsprogrammet. Geologiska undersökningen har i sin anslagsframställning för budgetåret 1973/74 begärt ökade medel för uranprospektering. Frågan prövas i sedvanlig ordning under höstens budgetarbete och riksdagen kommer följaktligen under våren att få ta ställning till regeringens förslag.

Tisdagen den
7 november 1972

Om borrhningsarbeten vid uranfyndigheterna i Arjeplog

Herr ÖHVAİL (fp):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställt frågan är att man i Arjeplog går i spänd förväntan inför slutresultatet av de pågående geologiska undersökningarna.

Arjeplogs kommun har ju en betydande och permanent undersysselsättning, och en gruva i samhället skulle givetvis betyda att förhållandena radikalt förändrades för de 4 400 människorna i denna inlandskommun.

Sveriges geologiska undersökning har letat mineraler i området under flera år. Rapporterna har varit uppmuntrande sedan år 1968 och på senare tid har man lämnat flera positiva rapporter om fynd av höga halter uran både i block och i malmkroppar. Man har också funnit koppar, molybden och wolfram, ja t. o. m. guld.

När nu rapporterna från undersökningarna är övervägande positiva och sysselsättningsfrågan så besvärlig i området, bör resurser sättas in så att man utan tidsutdräkt kan komma till klarhet om huruvida fyndigheterna är brytvärda.

Det är ju osäkerheten inför framtiden som är det värsta gisslet i de här avfolkningsbygderna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om beredande av sysselsättning åt personer som friställts från statliga företag

Herr industriministern JOHANSSON erhöLL ordet för att besvara herr Enskogs (fp) i kammarens protokoll för den 27 oktober intagna fråga, nr 279, och anförde:

Herr talman! Herr Enskog har frågat mig om jag anser att tillräckligt gjorts för att bereda friställda inom statliga företag, exempelvis SMT Machine Co, ny sysselsättning.

Jag vill då först nämna en generell åtgärd som tillämpas vid vissa friställningar inom Statsföretagsgruppen enligt trygghetsavtalet. Denna åtgärd innebär en förlängning av de uppsägningstider som gäller enligt avtalet om allmänna anställningsvillkor. Inom Statsföretag har vidare ett clearingorgan inrättats som infor drar uppgifter om vakanser från dotterbolagen och utsänder listor med lediga befattningar till samtliga dotterbolag. I princip får nyanställning inte ske förrän man provat om det finns för befattningen lämpliga personer, som sagts upp eller berörs av nedskärningsbeslut.

Vad gäller SMT samverkar Statsföretag och SMT med arbetsmarknadsstyrelsen och dess organ, kommunala instanser och andra företag för att på annat sätt aktivt medverka till att bereda friställda ny sysselsättning. Statsföretag/SMT har efter avvecklingsbeslutet sökt hålla driften i Ronneby och Karlskoga i gång tills dessa enheter kunde säljas. Sedan detta nu skett har den personal som fanns vid dessa enheter i augusti 1972 beretts anställning hos de nya ägarna. I april i år var totalt 255 personer på SMT uppsagda. Den 30 oktober återstod att placera 36 personer, varav en del avböjt andra arbeten inom Statsföretagsgruppen.

Verksamheten fortsätter dock med att försöka hjälpa de återstående personerna att finna nya anställningar.

Liknande åtgärder vidtas i fråga om Kalmar Verkstad. Här har dessutom avvecklingsperioden gjorts mycket lång för att bereda de anställda större möjlighet att finna nya anställningar och med hänsyn till tidpunkten för Volvoetableringen. Detta har möjliggjorts genom statliga stödorder men också genom betydande ekonomiska satsningar av Statsföretag.

Sammanfattningsvis vill jag därför svara att det görs stora ansträngningar för att bereda friställda inom statliga företag ny sysselsättning och att dessa ansträngningar fortsätter i syfte att så vitt möjligt bereda alla nya försörjningsmöjligheter.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga. Anledningen till att jag ställde den är att det har visat sig vara mycket svårt att bereda åtskilliga av de uppsagda vid SMT nytt arbete. Detta gäller speciellt på tjänstemannasidan, även om det inte heller varit möjligt att placera all verkstadspersonal.

Jag konstaterar i det svar jag fick av industriministern att antalet oplacerade nu är nere i 36. Det är en förbättring i förhållande till september månad, och det är glädjande. Då redovisades att 58 av de över 200 anställda som enligt beslutet skulle friställas fortfarande var oplacerade. Av de 58 var 39 tjänstemän. Man frågar sig, om det inte finns möjligheter att i en så stor koncern som Statsföretag erbjuda dessa personer ny meningsfull sysselsättning.

Vid en konferens mellan representanter för SMT, personalklubbarna och länsarbetsnämnden yttrade en representant för företaget att man från Statsföretag gärna ställer upp så snart detta begärs från de fackliga organisationerna eller från den samverkansgrupp som sysslar med frågor om arbetstillfällen för de uppsagda. Detta är i och för sig bra, men jag undrade när jag läste detta yttrande om det inte vore bättre att Statsföretag på eget initiativ tog reda på vad man hade att erbjuda och lade fram dessa uppgifter för de uppsagda. Det clearingorgan som industriministern nu talar om kanske är just ett sådant organ som jag tänkte på. Detta förutsätter dock att de listor som ställs till företagens förfogande även kommer att delges de uppsagda.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. behandlingen av ansökningar om svenskt medborgarskap

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Enskogs* (fp) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 265, och anförde:

Herr talman! Herr Enskog har frågat mig om jag anser det tillfredsställande med ca 12 månaders väntetid på behandlingen hos invandrarverket av sådana ansökningar om svenskt medborgarskap som

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. behandlingen
av ansökningar om
svenskt medborgar-
skap*

Tisdagen den

7 november 1972

*Ang. tidsstudier och
rationaliseringsåtgärder inom arbetslivet*

tidsmässigt fyller kraven och om jag ämnar vidta några åtgärder för att minska eftersläpningen.

Enligt invandrarverket var den genomsnittliga handläggningstiden i medborgarskapsärenden ca sex månader under budgetåret 1969/70. Den ökade till drygt åtta månader under förra budgetåret. Bland orsakerna här till kan nämnas att ansökningar om naturalisation har ökat, vilket återspeglar den stora invandringen i mitten av 1960-talet. Ärendena har samtidigt blivit mer komplicerade. Vid prövningen måste man nämligen beakta medborgarskaps- och familjerättslagstiftningen i sökandens hemland och allt fler ärenden berör länder, vilkas lagstiftning inte tidigare har varit känd för verket.

För att nedbringa handläggningstiderna har invandrarverket i år rationaliserat kontorsrutiner inom medborgarskapsbyrån. Vidare har på verkets initiativ praxis i vissa typer av ärenden ändrats, vilket leder till minskat antal besvär, remisser och förnyade ansökningar.

De vidtagna åtgärderna jämte vissa andra planerade bör kunna leda till att handläggningstiderna för medborgarskapsärendena förkortas.

Herr ENSKOG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Anledning till att ställa frågan fick jag när jag nyligen hörde efter hur det låg till med ett medborgarskapsärende för en som hade sökt. Han hade varit här i ungefär sju år, när han lämnade in ansökan.

Hos polisen fick jag till svar att ärendet var färdigbehandlat i mitten av september och att man skickat det vidare till invandrarverket. När jag frågade där, hittade vederbörande tjänsteman ärendet mycket snabbt, men samtidigt fick jag beskedet att för närvarande tar det ca 12 månader innan det kan komma upp till beslut, därför att verket har för stor arbetsbelastning i förhållande till personalstyrkan. Att det är så framgår också av den statistik som jag har fått om arbetet på just den byrån. Under budgetåret 1971/72 inkom det 6 019 sådana här ärenden, men det avgjordes endast 4 400. Under de tre första månaderna innevarande budgetår har balansen ökat med ytterligare ungefär 400 ärenden.

Går det inte att sysselsätta några lediga akademiker – det torde finnas rätt gott om sådana – för att minska balansen? Det kunde exempelvis ske med AMS:s medverkan, om invandrarverket saknar egna medel för detta ändamål.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. tidsstudier och rationaliseringsåtgärder inom arbetslivet

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Hagbergs (vpk) i kammarens protokoll för den 24 oktober intagna fråga, nr 267, till herr socialministern, och anförde:

Herr talman! Herr Hagberg har frågat socialministern om han har uppmärksammat förekomsten av tidsstudier och rationaliseringsåtgärder inom arbetslivet, vilka enligt herr Hagberg har utförts på ett för arbetarna

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. tidsstudier och
rationaliseringsåtgärder inom arbetslivet*

synnerligen otillfredsställande sätt, och om detta ger socialministern anledning till något initiativ, exempelvis framläggande av förslag som ger skyddsombud och skyddskommittéer ett avgörande inflytande på tidsstudier. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Arbetsstudiefrågor och andra rationaliseringsfrågor faller inom arbetsmarknadsparternas fria förhandlingsområde. Anledning saknas att ingripa för att ändra på detta förhållande. Det arbetsstudieavtal som har gällt mellan Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen sedan år 1948 har nyligen ersatts med ett rationaliseringsavtal som är avsett att gälla fr. o. m. den 1 januari 1973. Avtalet omfattar praktiskt taget alla frågor rörande rationaliseringsverksamheten vid företagen. Det ger arbetstagarna och de fackliga organen på lokalplanet väsentligt vidgade möjligheter att påverka planering, uppläggning och genomförande av produktionsändringar m. m. i företagen.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för att jag har fått svar på frågan.

Det pågår nu en kraftig rationalisering av de svenska industrierna. Formerna för den rationaliseringen är i många fall djupt kränkande för arbetarna, och det gäller framför allt den rationalisering som går ut på att minska antalet anställda eller att höja arbetstakten. I det här sammanhanget kommer tidsstudierna in i bilden, och de regleras mycket riktigt i kollektivavtal.

Som vi vet har arbetsköparna – och det är dessa som utför tidsstudierna – hela staber av rationaliseringsexperter, som lägger upp hur tidsstudierna skall utföras. Med den erfarenhet jag har från arbete inom industrin så vet jag att skyddsaspekter sällan eller aldrig beaktas i rationaliseringssträvandena. Många arbetare som har fått sina ackord fastställda genom tidsstudier har frågat sig, hur de skall kunna följa skyddsföreskrifterna eller använda den personliga skyddsutrustning som man skall ha. Det är ett mycket allvarligt problem och nu behövs här en instans som kan bevaka och påverka – en instans som har med arbetsmiljö att göra och som kan ha inflytande på tidsstudier. Jag är helt övertygad om att många problem skulle vara lösta för arbetarna om ett skyddsombud skulle få vara med och bestämma i dessa frågor.

Man kan fråga sig om tidsstudier får bedrivas hur som helst. Jag kan nämna vad som inträffade på Stridsberg & Björck i Trollhättan: Där anlätade man en utomstående konsultfirma, som skulle utföra rationaliseringarna. De tidsstudier som gjordes var något slags frekvensstudier, vilket innebär att man inte följer en arbetare en hel dag utan endast under korta perioder. Sedan utgår man från de resultat man fått då man följt honom och drar konsekvensen av det både vid bestämmande av arbetstakt och lönesättning.

De här raffinerade tidsstudiemetoderna används i hela landet, och den fackförening jag tillhör – Metall i Borlänge med 4 000 medlemmar – har för sin del uttryckt den uppfattningen att rationaliseringsavdelningar och s. k. produktionstekniska avdelningar i stället för att jaga folk skall syssla med studier om hur arbetarna skall kunna följa skyddsföreskrifter som är utfärdade och om hur man skall använda personlig skyddsutrustning.

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

Det är bekant – och svaret säger heller inget annat – att arbetsköparna har tolkningsföreträdare så som det är nu, och de bestämmer tidsstudiernas uppläggning. Inrikesministerns svar visar ett totalt ointresse för att gå in och skydda arbetarna när de blir utsatta för sådana här tidsstudier, exempelvis av konsultfirmor. Enligt vad jag kan förstå måste det vara så att inrikesministern inte vill ge de arbetare som blir utsatta för detta någon som helst hjälp i form av ett förslag till lag.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Nej, det förhåller sig inte på det sättet. Jag menar att vi bör kunna följa den ordning som hittills har tillämpats – att låta parterna på arbetsmarknaden klara av det här. Jag har förtroende för de fackliga organisationerna och menar att de har tillräcklig styrka för att kunna driva sina krav.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Flera fackliga organisationer, framför allt på det lokala planet, reagerar just mot det förhållandet att man får bedriva tidsstudier på det här sättet. Det rationaliseringsavtal som nu har tecknats förhindrar inte arbetsköparna att i fortsättningen använda sig av konsultfirmor, och det garanterar inte att skyddsaspekterna blir beaktade. Därför bör vi med lagliga medel hjälpa dem som blir utsatta för detta.

Det är bra att statsrådet har förtroende för arbetsmarknadens parter, men de arbetare som blir utsatta för sådana här tidsstudier blir inte hjälpta av det, då arbetsköparna har tolkningsföreträdare och kan driva en studie i den här riktningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att främja uthyrningen av tomma lägenheter i nyproducerade hus

Herr inrikesministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Wennerfors' (m) den 17 oktober framställda interpellation, nr 161, och anförde:

Herr talman! Herr Wennerfors har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att dels de nu tomma lägenheterna i nyproducerade hus skall bli uthyrda, dels möjliggöra att de successivt nyproducerade lägenheterna blir uthyrda.

Som jag har betonat i en till riksdagen nyligen lämnad proposition om statliga län för att täcka nuvarande onormala hyresförluster är det kommunerna som har det primära ansvaret för bostadsförsörjningen. Det är kommunen som svarar för att bostadsbyggandet inom de ramar som anges anpassas till behovet av och efterfrågan på bostäder. Givetvis har även bostadsföretagen ett ansvar i detta avseende och för det ekonomiska utfallet av sin verksamhet. Det är alltså i första hand åtgärder på det lokala planet som måste vidtas för att de av interpellanten berörda problemen med tomma lägenheter skall kunna lösas.

Även bortsett från de aktuella uthyrningssvårigheterna är det, som interpellanten anför, av vikt att alla möjligheter att begränsa kostnadsökningarna tas till vara, i den mån det kan ske utan att kraven på goda bostäder och god boendemiljö eftersätts. Också i detta avseende vilar ett stort ansvar på kommunerna och bostadsföretagen. I fråga om kapitalkostnaderna och deras samband med lånesystemets konstruktion och ränteläget — frågor som också tas upp i interpellationen — får jag erinra om att sakkunniga nyligen har tillkallats för att göra en grundlig översyn av bostadsfinansieringen.

En allmän konjunkturuppgång bör få positiv effekt på efterfrågan på bostäder. Bland de direkt efterfrågestimulerande medel som har betydelse för bostadskonsumtionen vill jag nämna de förstärkta bostadstilläggen till barnfamiljer. Aktuella frågor rörande detta stödsystem är bl. a. vidgning av stödet till hushåll utan barn och en översyn av utbetalningsreglerna för bostadstilläggen. Dessa frågor behandlas vid beredningen av familjepolitiska kommitténs betänkande (SOU 1972:34) om familjestöd. Propositionen i ämnet beräknas bli lämnad till 1973 års riksdag.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret — och för ett relativt snabbt svar. Jag har fått det i två versioner, kan man säga. Dels har jag fått det vanliga interpellationssvaret på ett A4-papper, dels kan jag läsa en hel del i den proposition som vi i går fick på våra bänkar.

Jag måste alltså här deklarerat att var och en av de 15 000 tomma lägenheterna — om det nu är 15 000, det vet vi inte exakt, det nämns 13 000—14 000 i propositionen — är en bitter bakläxa för en socialdemokratisk regering som inte i tid har reviderat sin felaktiga bostadspolitik. Bekräftelsen på att hela bostadspolitiken har gått omkull är alla dessa tomma lägenheter, i första hand de stora lägenheterna som folk inte har haft råd att hyra. Men det finns naturligtvis också andra orsaker förutom de höga hyrorna; statsrådet nämner att det har varit svårigheter på arbetsmarknaden, och det är självfallet en samverkande orsak.

Men vad beror de höga hyrorna på? Ja, de beror naturligtvis på det höga ränteläge som vi har haft. De beror också på frånvaron av konkurrens inom bostadspolitiken. Från moderata samlingspartiets sida har år efter år påpekats att detta är fel — vi får sådana här resultat när vi låter en näring bli så genomreglerad som den här näringen har blivit och så statsgaranterad som den dessutom är. Vi har fått en överproduktion, framför allt av stora lägenheter.

I sitt svar hänvisar statsrådet till kommunerna och bostadsföretagen — ja, han t. o. m. skyller på dem. Man kan väl dock säga att det nuvarande läget är en följd av kvotsystemet: "Låter vi en del av kvoten frysa inne får vi mindre kvot nästa år", har man kanske resonerat ute i kommunerna. Det är högst beklagligt, för man borde avsevärt mycket mer ha lyssnat till konsumenternas önskemål och analyserat både den aktuella efterfrågan och den efterfrågan som man kan vänta på litet sikt.

Kommunalmännen och byggföretagen får alltså en liten uppläxning av statsrådet i det svar som jag har fått på min interpellation. Läser man propositionen framgår det ändå att statsrådet nog inser att det här

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

förhållandet inte enbart beror på kommunalmännen och byggföretagen utan också på den bostadspolitik som förts i flera år. Här nämns bl. a. det av statsmakterna uppställda målet, nämligen att bygga 1 miljon lägenheter under tioårsperioden 1965–1974. Det är i och för sig en beaktansvärd ambition men det gör det inte lättare att i dag acceptera det misslyckande som de många tomma lägenheterna innebär.

Det skall naturligtvis också påpekas att kommunalmännen och folk i de allmännyttiga företagen minsann bär en del av skulden. Skandalerna i städer som Borås, Örebro och Norrköping talar sitt tydliga språk. Men jag anser, som sagt, att den tyngsta skuldbördan ligger på regeringen.

Hur skall man då lösa det här problemet, åtminstone tillfälligt? Det nämns i interpellationssvaret – och det framgår tydligare av propositionen – att det skall lösas genom att staten ger lån till de bostadsföretag, framför allt de allmännyttiga, som nu behöver pengar för att täcka de stora hyresförlusterna. Vi skall så småningom ta ställning till det här i riksdagen, men jag vill redan nu uttala min stora tveksamhet inför detta. Jag tycker att såsom den här saken har skötts borde egentligen dessa företag först få diskutera frågan med sina huvudmän, dvs. skattebetalarna. Man kanske också borde diskutera den med de övriga hyresgästerna, som på sikt av det här skälet kan få ännu mer höjda hyror.

Vad skall man då göra? Kanske man måste gå fram såsom sker på andra håll, där den fria marknadsmekanismen fungerar – vilket den inte gör inom bostadssektorn – och sänka hyrorna. Valet står nämligen mellan höga hyror och tomma lägenheter å ena sidan och lägre hyror och något färre tomma lägenheter å andra sidan. Jag tror att man måste ta skeden i vacker hand och genomföra en så pass radikal åtgärd.

Vidare måste något göras åt ränteläget för bostadslånen. Byggvolymen måste naturligtvis minskas, men det måste ske successivt med tanke på de problem som uppstår på byggarbetskraftssidan. Vi skall passa på att tillfredsställa alla de människor som önskar bo i egna hem. Vi skall givetvis sluta med rivningarna – de har väl i princip redan avstannat – och i stället satsa mera på bostadsförbättringsverksamhet, på underhåll och på reparationer.

Problemet att hyra ut de stora lägenheterna kan kanske i någon mån lösas genom att man omdisponerar dem till mindre lägenheter och till uthyrningsrum.

Herr statsrådet nämner i slutet av sitt svar till mig att vi nu får räkna med en konjunkturuppgång; han uttrycker sig inte riktigt så, men man skall i alla fall tyda det på det sättet att en allmän konjunkturuppgång kommer att få en positiv effekt på efterfrågan på bostäder. Det är alldeles självfallet att alla som läser detta i protokollet ställer frågan till statsrådet: Vad händer om det inte blir en konjunkturuppgång? Det ser ju inte så där värst ljust ut.

”Bland de direkt efterfrågestimulerande medel som har betydelse för bostadskonsumtionen vill jag nämna”, säger herr statsrådet, ”de förstärkta bostadstilläggen till barnfamiljer.” I och för sig är jag tillskyndare av dem, men vi får också komma ihåg att de har medverkat till att kamouflera misslyckandet i bostadspolitik. Antag att inte bostadstilläggen hade kommit det år de kom! Då hade vi mycket tidigare haft den här

situationen med det stora antalet tomma lägenheter. Det är klart att vi också nu kan lösa det stora problemet med de många tomma lägenheter-na genom att öka bostadstilläggen, men är det verkligen en lösning på lång sikt?

Här ser vi alltså exempel på hur det går när man försöker att lösa en stor och viktig politisk uppgift i ett samhälle på det sätt som man har gjort när det gäller bostäderna.

Vi har från moderata samlingspartiet ständigt understrukit vikten av att den fria marknadsmekanismen får fungera även på det bostadspolitiska området. Vi har framhållit önskvärdheten av att det blir en fri konkurrens, att denna näring blir mindre reglerad och att alla får likvärdiga lånevillkor. Det som på längre sikt behövs är att man radikalt ändrar den svenska bostadspolitikerna så att en fri och sund bostadskonkurrens fungerar till bostadskonsumenternas bästa. Den förödande perioden av säljarens marknad måste äntligen ersättas av köparens marknad.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Jag hade inte väntat mig annat än att herr Wennerfors naturligtvis skulle sjunga en lovsång till marknadshushållningen. Men om herr Wennerfors hade gjort sig mödan att gå tillbaka i tiden och se hur det såg ut när vi verkligen hade marknadshushållning på detta område, hade han kanske haft anledning att vara mera tveksam huruvida det systemet garanterade vare sig att lägenheterna blev uthyrda eller att vi fick en hygglig bostadsförsörjning i landet.

Herr Wennerfors! Jag skall utan vidare säga att för mig är inte detta ett område där vi skall låta marknadskrafterna husera fritt. Det är en samhällsuppgift att se till att familjerna kan få hyggliga bostäder i den mån sådana efterfrågas. Jag tror vi kan säga att vi har lyckats med det program som vi har ställt upp. Vi har envisats med att bygga ungefär 100 000 lägenheter varje år trots de betänkligheter som har anförts. Men vi har också hållit denna siffra även om många har hejat på och sagt att vi behövde bygga väsentligt mera. Herr Wennerfors har kanske inte hört till de senare, men det finns åtskilliga på den borgerliga kanten som varje år har kommit med överbud i fråga om det byggnadsprogram vi skulle realisera.

Vi kan peka på goda skäl till att situationen är förändrad. Det är klart att en konjunkturnedgång har gjort att efterfrågan inte har varit så uttalad som förut. Människor har blivit mera betänksamma och vågar inte planera för framtiden på samma sätt som förut. Och så har vi invandringen. Under de två åren 1969 och 1970 var det nära 100 000 människor som kom till vårt land. Nu har vi inget invandringsöverskott. Vi kan också peka på det förhållandet att vi måhända inte hittills har kunnat ge stöd åt alla de grupper som rätteligen behövde ha ett stöd för att kunna realisera sina drömmar om att få en bättre lägenhet. Allt detta måste vara med i bilden, och jag föreställer mig att när vi förbättrar bostadsstödet, skall vi säkert kunna få en ökad efterfrågan.

Nu är de här tomma lägenheterna naturligtvis inte någonting så oroande i stort. Hade de bara haft en jämnare fördelning så hade de över

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

huvud taget inte varit ett problem. Men nu är det så att vissa bostadsföretag har drabbats mycket hårt. Jag tycker det är bra, herr Wennerfors, att vi försöker rädda dessa företag genom att ge dem möjlighet att låna pengar. Det kan vara kooperativa och kommunala företag men det kan också vara enskilda. Alla skall ha rätt att få stöd i den här situationen. Om herr Wennerfors hade läst propositionen noga, så hade han säkert kommit underfund med att det inte bara är kommunala eller kooperativa företag som har fått svårigheter utan också enskilda företag. Jag tycker att vi inte skall göra någon åtskillnad på företag av olika kategorier.

Men jag tror det är fel att behandla dessa frågor så lättvindigt som herr Wennerfors har gjort. När han står upp här och ansluter sig till den mera högljudda kören som anser att vi kan klara problemen genom att sänka hyrorna – företagen skulle inte få täckning för sina kostnader – då tycker jag med förlov sagt att herr Wennerfors har gått litet väl långt. Jag hade ändå väntat mer av ansvarskänsla i den här situationen. För det är ju ingen positiv rekommendation åt något håll att säga att nu skall vi sänka hyrorna, i ett läge då vi vet att vi tyvärr måste räkna med ökade kostnader inte minst på driftsidan. Där har vi icke kunnat bemästra kostnadsutvecklingen, och det är inte någon lösning att säga, att vi skall sänka hyrorna i det här läget. Det vore mest ett hån mot de ansvariga i de olika bostadsföretagen, som naturligtvis ser som sin uppgift att förse människor med goda lägenheter på sunda villkor. Och vi kan inte ha något intresse av att vålla svårigheter och konkurser för vare sig den ena eller den andra i det här sammanhanget.

Tala alltså tyst om skandaler! Skall man tala om skandaler när det gäller företag som råkar i ekonomiska svårigheter, så är man oförsiktig. Rubriceringen kan då användas på många håll, och det vill jag avstå från att göra.

Om vi skulle säga, att låt oss nu få möjligheter att gå ut och diskutera de här frågorna med väljarna – för det var väl detta herr Wennerfors ville – skulle vi säkerligen ha anledning räkna med att en hel del företag kom i betydande svårigheter. Regeringen har handlat raskt, och vi har handlat för att ge rådruum och förutsättningar för företagen att bättre kunna anpassa sitt utbud av lägenheter till den efterfrågan som finns. Och jag menar att det har förelegat vissa skäl -- den minskade invandringen, konjunkturomsvängningen osv. – som gör att företagen har anledning påräkna större förståelse från samhällets sida än den herr Wennerfors här har visat i sitt inlägg.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Av den här debatten och många tidigare framgår att vi har fått en delvis ny situation på bostadsmarknaden och en ny bostadsdebatt. Tidigare talade man mest om den långa bostadskön. Under praktiskt taget hela efterkrigstiden har situationen varit den att allting som bostadsföretagen producerade gick att hyra ut. Vi hade i högre grad än på något annat område en säljarens marknad.

Nu är situationen alltså en annan. Den här diskussionen handlar om tomma lägenheter – det finns sådana. Antalet är litet obestämt, men det

rör sig om ca 2,5 procent av vad som har nyproducerats sedan 1967.

Detta har lett till en del positiva inslag i bostadsdebatten och i bostadsföretagens agerande. Företagen har när de nu mött ett visst hyresmotstånd tvingats gå ut och marknadsföra sina produkter, precis som alla andra företag alltid har fått göra med sina produkter. Dessutom har debatten mer än tidigare kommit att handla om hur bostäderna skall se ut. Vad är det för typ av bostäder som människor vill ha? Och vi har inte bara fått en debatt om detta utan bostadskonsumenternas synpunkter i den debatten har också tillmätts mycket större betydelse, helt enkelt därför att vi icke längre har den renodlade säljarens marknad. Man tvingas ta hänsyn till vad bostadskonsumenterna säger; de är inte helt och hållet i underläge längre.

Det finns två sätt att reagera på den här situationen med ett par procent tomma lägenheter. Det ena sättet – det kommer till uttryck från många företag och från många kommunalmän också – är att man skall minska bostadsbyggandet. Man tycks mena att vi har inte råd med den här situationen – det är för dyrt med tomma lägenheter. Man vill ha tillbaka den gamla situationen med säljarens marknad, där man redan när husen ritades kunde veta att lägenheterna skulle gå åt. Då blir det inga hyresförluster.

Det andra sättet att reagera – och det är kanske vanligare bland bostadskonsumenterna – är att säga: Ja, detta var ju ganska bra. En liten lägenhetsreserv är nödvändig för att vi skall få en viss valfrihet, för att vi har fått litet tyngd bakom våra krav, för att vi skall kunna välja och vraka och kunna säga nej ibland. Sedan säger man till byggnadsföretagen, till oss här i riksdagen och till kommunalmännen: Bygg inte mindre, men bygg annorlunda! Bygg sådana bostäder som vi vill ha. Då får ni lättare att hyra ut det ni bygger.

Jag kan inte finna annat än att det sistnämnda sättet att reagera måste vara det rimliga och vägledande för oss. Jag kan därför inte förstå herr Wennerfors' synpunkter, och inte heller kan jag få de synpunkter han hade i början av sitt anförande att gå ihop med vad han sade i slutet. Herr Wennerfors hävdade ju att varje tom lägenhet är ett misslyckande för bostadspolitiken. I slutet av sitt anförande sade han sedan, att vi måste komma bort från den säljarens marknad som vi har f. n. och få en köparens marknad. Men det är ju alldeles omöjligt att få en köparens marknad utan valfrihet, dvs. utan att man tolererar en viss lägenhetsreserv. Den behöver fördenskull inte vara av just nuvarande omfattning. Och det är naturligtvis mycket beklagligt att den reserven är så ojämnt fördelad som den är.

Innan man drar några slutsatser av det faktum att människorna säger nej till lägenheter som erbjuds dem av bostadsförmedlingarna och direkt av bostadsföretagen bör man fråga sig varför de säger nej. Och uppenbart är – det framgår exempelvis av bostadsstyrelsens petita – att det inte beror på att behovet av lägenheter är tillgodosett vare sig i den ena eller i den andra meningen. Allra minst beror det på att vi har kunnat tillgodose alla de människors önskemål som nu bor dåligt, alltså människor som bor i omoderna lägenheter – och de är ganska många – men som skulle vilja ha en annan lägenhet om de bara kunde. Men det kan de inte.

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenhe-
ter i nyproducerade
hus*

Då kommer vi till den andra iakttagelsen, nämligen att en anledning till att vi har dessa tomma lägenheter är att de som bjuds ut är för dyra. Egentligen är det ingen idé att tvista om hur hyreskostnaderna har stigit i relation till andra kostnader. Mera intressant är att se vad det är människorna har kvar att betala hyra med, när andra utgifter inklusive skatten är avklarade. Och då är det alldeles uppenbart att den andelen av inkomsterna för många är för liten för att man skall kunna hyra en bostad, som fyller de krav på bostadssocial målsättning som vi själva här har varit överens om.

Den andra är den som jag var inne på tidigare, alltså att man bygger fel bostäder. Samtidigt som vi har upp emot 9 000 lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus, och därtill ett antal tomma lägenheter i studentbostadshus, har vi en överefterfrågan på marklägenheter och på småhus. Det är ju ett ganska klart besked om att det även i dag finns köpstarka konsumenter, som skulle flytta in i nya bostäder, om det bara fanns den typ av bostäder som man vill ha.

Slutsatsen av detta kan alltså för min del rimligen inte bli att vi på ett drastiskt sätt skall dra ned bostadsbyggandet. Det är möjligt att man bör låsa det på ungefär den nivå vi har för närvarande. Det får vi ta ställning till då vi närmare skall diskutera de speciella frågorna. Men det finns ingen rimlig anledning att i nuvarande läge gå ut och ropa ut att nu skall vi bygga färre bostäder. Det vore socialt oansvarigt att göra det. Nej, vad vi skall göra är att anpassa bostadsbyggandet bättre till vad konsumenterna vill ha och självfallet också göra vad vi kan för att pressa bostadskostnaderna.

Herr talman! Får jag sedan till sist ta upp frågan om vad vi nu skall göra, i ett läge där såväl enskilda som allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag inte varit beredda på den situation som de nu ganska plötsligt har hamnat i. Den saken får vi också ta ställning till, när vi behandlar Kungl. Maj:ts proposition. Men av propositionen har jag förstått, att man menar att det förslag som nu läggs fram om extra insatser från statens sida i form av lån är en engångsåtgärd. Det finns också i propositionen en och annan pekpinne till företagen att i fortsättningen kalkylera med marginaler för den här typen av hyresförluster. Om det är vad inrikesministern har menat med sitt skrivsätt så tycker jag det är alldeles riktigt. Vi måste – och det följer av mitt tidigare resonemang – räkna med att ha en viss lägenhetsreserv, och kostnaden för den måste rimligen ingå i bostadsföretagens kalkyler och inte i statens och kommunernas kalkyler, för det är väl trots allt inte de som skall betala den här typen av kostnad.

Det är möjligt att man bör acceptera detta förslag, och acceptera det därför att det inte är *bara* de kommunala, kooperativa och enskilda bostadsföretagens fel att vi har misslyckats med bostadspolitiken i ett väsentligt avseende, nämligen att bygga den sorts bostäder som människorna vill ha.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Enligt herr statsrådet skulle jag tillhöra dem som enbart tänker på att de fria marknadskrafterna skall få husera ohämmt och jag

skulle inte bry mig så mycket om den viktigaste frågan, nämligen att ge familjerna lägenheter. Jag tycker nog att herr statsrådet tillspetsar det hela något och förändrar innehållet i vad jag sade. Jag är helt på det klara med att vi även i den här näringen måste ha vissa ramar för dem som skall producera och förvalta.

Vad jag vänder mig emot är att konkurrensen är nästan helt utesluten i denna genomreglerade och statsgaranterade näring, vilket är ett av skälen till bostadspolitikens misslyckande. Jag kan mycket väl ha samma målsättning som statsrådet: att varje familj skall ha en god bostad. Det ena förskjuter inte det andra, men vad som är viktigt för den enskilde bostadskonsumenten och för den enskilda familjen är till vilket pris man kan få bostad. Först skall man betala en hög hyra. Sedan skall man betala en del av hyran via skattsedeln. Det är nämligen precis vad vi gör, men vi vet bara inte riktigt hur mycket vi betalar. Bostadstilläggen uppgår i dag till 2 miljarder kronor. Det är alltså ganska svårt för bostadskonsumenten att veta hur mycket av detta som han betalar via skattsedeln.

Vidare skall vi nu börja stå för lån till våra företag inom bostadsbranschen, som inte klarar av sin uppgift på rätt sätt. Vi vet inte om detta är säkra lån; så småningom måste vi kanske skriva av dem, och då kommer även detta på skattsedeln. Det gäller kanske inte så stora summor, men det är utgifter som drabbar bostadskonsumenten antingen via hyresinbetalningskortet eller via skattsedeln. Det finns andra exempel på att det är svårt för den enskilde skattebetalaren och hyreskonsumenten att veta vart pengarna egentligen betalas. Jag tänker på den skuld som vi skjuter framför oss genom vårt paritetslånesystem.

De tomma lägenheterna är i och för sig inte ett så stort problem, säger herr statsrådet; det är framför allt vissa företag som har råkat illa ut och som vi skall hjälpa.

Vad skulle vi säga om andra företag inom näringslivet plötsligt stod med ett liknande överlager? Vi skulle nog säga att det var företag som verkligen hade misskött. Och därvid, herr statsråd, gör jag ingen åtskillnad mellan ett enskilt företag och ett allmännyttigt företag som missköter sina uppgifter. Jag är inte försvarsadvokat för någondera.

Jag får också kritik för att jag talar om att säljarens marknad skulle kunna ersättas av en köparens marknad och samtidigt säger nej till de många tomma lägenheterna. Men, snälla herr Ullsten, de 15 000 tomma lägenheterna är ju de stora lägenheterna. För att vi skall få en köparens marknad måste det finnas tomma lägenheter som efterfrågas. Men så är det inte i dag, eftersom de tomma lägenheterna är stora lägenheter som inte alls är så efterfrågade.

Jag undrar om vi inte, ifall vi i fortsättningen skall ha en bostadsreserv på 0,5 procent, en procent eller någonting sådant, får ge det rådet till de allmännyttiga företag och andra företag som missköter detta, att inräkna det i kostnadskalkylen, något som man i dag inte gör. Det vore kanske också någonting att diskutera.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Herr Wennerfors bör vara tacksam för att jag med mitt inlägg gav honom tillfälle att återkomma och därmed en möjlighet för

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenhe-
ter i nyproducerade
hus*

honom att åtminstone något försöka nyansera sig. Om herr Wennerfors läser igenom sitt första anförande skall han finna att det gav uttryck för ett visst främlingskap inför de frågor jag berörde.

Men herr Wennerfors fortsätter nu att anföra, som jag tycker, felaktiga synpunkter och även felaktiga siffror. Det är inte 2 miljarder som "offras" på bostadsstödet, utan vad stat och kommun ger uppgår sammanlagt till halva det beloppet.

Det är inte heller bara de stora lägenheterna som står tomma, utan det finns även mindre lägenheter som det inte går att placera. Detta beror bl. a. på att människor när det uppkommer valmöjligheter – såsom fallet varit t. ex. i Stockholmsregionen – bosätter sig närmare sin arbetsplats. Det har vållat svårigheter för en del kommuner som inte kunnat förutse att nyproduktionen i detta nya läge skulle bli mindre attraktiv. Jag skulle kunna nämna många andra företeelser som kan skapa svårigheter för kommunerna när det gäller planeringen. Vi kan väl aldrig komma så långt att vi helt undgår felplaneringar.

Den möjlighet vi nu ger företagen att under en viss tid anpassa sig innebär ingen stor uppoffring för staten. Jag tror inte att herr Wennerfors behöver ha så stora bekymmer för att vi skulle dra på oss betydande kostnader för just den här långivningen. Trots allt rör det sig om ett begränsat antal lägenheter, och jag tror – liksom herr Ullsten – att det skall gå att placera dem, att det fortfarande finns grupper som har stort intresse av att få bättre lägenheter än man för närvarande har.

Jag har inte anledning att göra några större invändningar mot vad herr Ullsten sagt; i långa stycken kan jag följa honom. Det är egentligen bara på en punkt som jag har en annan uppfattning, men det kan vi ju vänta med att diskutera. Jag tror nämligen att vi får ta en viss minskning av nyproduktionen under de närmaste åren. Men då skall vi i stället använda resurserna för att förbättra det gamla bostadsbeståndet. Jag tror att det blir angeläget att göra en sådan omfördelning av resurserna. Men jag håller med herr Ullsten om att det inte kan bli tal om någon radikal nedskärning av bostadsproduktionen.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Herr Wennerfors undrade vad vi skulle säga om andra företag också producerade för lagerhållning. Det är ju precis vad de allra flesta företag just nu gör, och det kan ha orsaker som inte alltid är särskilt önskvärda. Det är inte dit jag menar att vi skall sträva med bostadsmarknaden utan till en situation, där bostadskonsumenten har ett rimligt mått av valfrihet. Detta rimliga mått av valfrihet kan man aldrig få, om man följer den princip som låg i herr Wennerfors' anförande och som han uttryckte på det sättet att varje tom lägenhet är ett misslyckande för bostadspolitikern.

Det är inte heller så – detta har inrikesministern redan påpekat – att det bara är stora lägenheter som är svåra att hyra ut i dag, även om det kanske är övervägande den gruppen; men det är också små. Men dessutom finns det ett behov även av stora lägenheter bland de människor som i dag efterfrågar en ny bostad. Många av dem kanske just väntar med att flytta till dess att de kan få det egna småhus eller den

marklägenhet som de skulle föredra, om de ändå måste betala så mycket som de nya lägenheterna kostar.

Jag vill, herr talman, inte mucka alltför mycket gräl med herr Wennerfors, det ligger inte för mig, men jag tror att om vi skulle ha följt moderaternas recept från senare år att kraftigt dämpa bostadsbyggandet, då hade vi visserligen sluppit de problem som bostadsdirektörer och kommunalmän i dag brottas med, nämligen tomma lägenheter, men vi hade inte haft den friare marknaden och den större öppenhet vi nu fått gentemot konsumenternas krav på att själva få bestämma bostadsstandard och boendemiljö som vi nu börjat skönja.

Till statsrådet Holmqvist vill jag säga att mitt påstående, att vi delvis byggt fel slags lägenheter, inkluderar att vi byggt för mycket nytt. Antalet nytillkommande bostäder kunde vara större på saneringsområdet; vi borde flytta över mer pengar till sanering. På den punkten håller jag fullständigt med inrikesministern.

Herr WENNERFORS (m):

Herr talman! Vi skall ju återkomma till bostadspolitiken om några veckor, och då får vi väl också återkomma till de här trätoämnena. Jag vill emellertid redan nu säga till min kollega herr Ullsten att han nog i stället borde titta litet närmare på moderata samlingspartiets bostadspolitik. Vi får väl försöka göra det tillsammans. Låg mig bara nämna för honom att i årets motion beträffande bostadspolitiken har vi anfört att det hade varit tillräckligt med målsättningen 95 000 lägenheter. Det kanske hade varit bra med tanke på de många tomma lägenheterna.

Till herr statsrådet vill jag säga två saker. Det ena gäller de två miljarderna. Där utgick jag ifrån skattebetalaren, som ju måste betala både kommunal skatt och statlig skatt. På det sättet kan väl resonemanget godkännas av herr statsrådet.

Den andra saken gäller att statsrådet vill lugna mig och säger: Var inte så bekymrad. Jag vill verkligen understryka att jag är allvarligt bekymrad för den svenska bostadspolitiska utvecklingen. Jag är dessutom litet bekymrad över att herr statsrådet tycks ta så lätt på den. Men det kanske vi som sagt får återkomma till.

Herr inrikesministern HOLMQVIST:

Herr talman! Bara helt kort, för att det inte skall råda något missförstånd. Den miljard som det rör sig om gäller både de statliga och de kommunala insatserna, som sammantagna utgör en miljard.

Nu verkar det ju som om herr Ullsten och herr Wennerfors hade all anledning att talas vid en smula — om man skall kunna nå en gemensam borgerlig uppfattning i denna mycket viktiga fråga. Ni kan nog ha anledning att talas vid åtskilligt, innan vi kommer tillbaka till bostadsdebatten.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Får jag bara till sist säga att syftet med mina kritiska synpunkter mot herr Wennerfors kanske främst var att se till att inte han och hans parti satsar på den typ av bostadspolitik som vi haft under

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Om åtgärder för att
främja uthyrningen
av tomma lägenheter
i nyproducerade
hus*

större delen av efterkrigstiden, med ett kraftigt underskott i förhållande till behovet, vilket bär skulden till många av de problem vi har för närvarande.

Jag ville med andra ord söka förhindra att moderaterna på 1970-talet för socialdemokratisk bostadspolitik från 1950- och 1960-talen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. stödet till idrotts- och ungdomsorganisationers lokala verksamhet

Statsrådet fru ODHNOFF erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels fru *Rydings* (vpk) och herr *Norrby*s i Gunnarskog (c) den 17 oktober framställda interpellationer, nr 150 respektive 158, dels herr *Olssons* i Kil (fp), herr *Ångströms* (fp), herr *Rydéns* (fp) och herr *Lindhals* (s) i kammarens protokoll för den 17 oktober intagna frågor, respektive nr 232, 246, 247 och 249, och anförde:

Herr talman! Herr *Norrby* i Gunnarskog har frågat, om jag är beredd att föreslå en höjning av anslaget till Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet och om jag, med hänsyn till utfallet, anser att bidraget fortfarande är aktivitetsfrämjande.

Fru *Ryding* har frågat, om jag avser att vidta omedelbara åtgärder för att rätta till den diskriminering som idrottsorganisationerna utsatts för beträffande det lokala aktivitetsstödet och om jag anser att bidragsgivningen för aktivitetsstödet bör läggas om, så att ungdomsorganisationerna vid sin planering av det fortsatta arbetet får en säkrare ekonomisk grund att räkna med.

Herr *Rydén* och herr *Ångström* har båda frågat, vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra stödet till idrottsorganisationernas lokala verksamhet.

Herr *Olsson* i Kil har frågat, vilka åtgärder jag avser att vidta för att kompensera idrottsorganisationerna för det låga utfallet per sammankomst av det s. k. statliga aktivitetsstödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet.

Herr *Lindahl* har frågat, om de hittills vunna erfarenheterna av det lokala aktivitetsstödet för ungdomsverksamhet föranleder några initiativ från Kungl. Maj:ts sida.

Eftersom frågorna avser samma problem besvarar jag dem i ett sammanhang.

Jag vill först något uppehålla mig vid bakgrunden till frågorna.

Den utredning som föregick införandet av det nya bidragssystemet visade att det inte fanns några säkra utgångspunkter för beräkningar av antalet sammankomster för vilka bidrag skulle komma att sökas budgetåret 1971/72. Vid anslagsberäkningen anslöt jag mig i denna fråga till statens ungdomsråds förslag, som medförde ett medelsbehov av sammanlagt 17,5 miljoner kronor. Beräkningen innebar att bidrag på 10 kronor skulle kunna utgå till 1 750 000 sammankomster, varav 1 300 000 inom idrottsorganisationerna. Jag utgick därvid från att

deltagarantalet i de bidragsberättigande sammankomsterna i genomsnitt inte skulle bli lägre än vad fallet var inom fritidsgruppsverksamheten. Bidraget var ej avsett att täcka någon viss del av kostnaderna utan var att betrakta som ett allmänt tillskott till föreningsverksamheten.

Svårigheterna att beräkna antalet bidragsberättigande sammankomster framgår bl. a. av att Riksidrottsförbundet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 april 1972, dvs. vid en tidpunkt då större delen av det aktuella verksamhetsåret hade förflutit, redovisade 829 000 sammankomster för idrottsrörelsens del under andra halvåret 1971 och beräknade att antalet sammankomster första halvåret 1972 skulle uppgå till ca 800 000, dvs. sammanlagt för hela verksamhetsåret 1 629 000 sammankomster. Efter budgetårets utgång några månader senare visade det sig att antalet sammankomster varit 2 092 000.

I en skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 september 1972 har Riksidrottsförbundet bl. a. begärt sådana anslagsförstärkningar att bidrag kan utgå med 10 kronor för alla redovisade sammankomster verksamhetsåren 1971/72 och 1972/73 samt att samma belopp per sammankomst skall utgå till samtliga bidragsberättigade ungdomsorganisationer.

Mot bakgrund av den osäkerhet som från början förelegat rörande det nya bidragssystemets verkningar uppdrog Kungl. Maj:t redan den 7 september 1971 åt skolöverstyrelsen att efter samråd med statens ungdomsråd och i kontakt med ungdomsorganisationerna noga bevaka det första årets erfarenheter av bidraget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet och verka för en smidig tillämpning av bidragsreglerna. Kulturutskottet betonade i sitt utlåtande 1972:8 i anslutning till sin behandling av anslaget till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet för budgetåret 1972/73 att en snar utvärdering av systemet borde göras och att denna borde innefatta en granskning av hur de nya bidragsreglerna tillämpats av organisationerna.

Vid fullgörandet av sitt uppdrag har skolöverstyrelsen bl. a. tillkallat en särskild arbetsgrupp, som innefattat företrädare för ungdomsorganisationerna, Svenska kommunförbundet och statens ungdomsråd. Under våren 1972 anordnade överstyrelsen en veckolång konferens i frågan med ungdomsorganisationerna. I samverkan med Kommunförbundet har dessutom vissa undersökningar företagits rörande bidragssystemets verkningar. Skolöverstyrelsen har den 30 oktober 1972 till Kungl. Maj:t överlämnat den nämnda arbetsgruppens utredning samt i en skrivelse redovisat överstyrelsens bedömning och förslag med anledning av den hittillsvarande utformningen av aktivitetsstödet.

I arbetsgruppens rapport föreslås att anslagsgivningen skall utformas på sådant sätt att 10 kronor kan utgå i bidrag för alla bidragsberättigande sammankomster. Dessutom föreslås vissa mindre ändringar av bidragsreglerna. Skolöverstyrelsen ansluter sig till arbetsgruppens förslag samt redovisar beräkningar rörande de anslagsbehov som skulle uppkomma de närmaste åren för att bidrag skulle kunna utgå med 10 kronor per sammankomst vid en samtidig fortgående ökning av antalet sammankomster. Detta mål beräknas under en femårsperiod föranleda att det avsedda anslaget höjs med sammanlagt 26 miljoner kronor, varav 23 miljoner kronor skulle gå till idrottsrörelsen och 3 miljoner kronor till

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

samtliga övriga ungdomsorganisationer. Av den sammanlagda ökningen beräknas 8,17 miljoner kronor falla på budgetåret 1973/74. Härtill kommer krav på tilläggsanslag för budgetåren 1971/72 och 1972/73.

Svaren på alla de frågor som ställts rörande stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet är beroende av hur anslagsfrågorna kan lösas. Möjligheterna att tillgodose de framlagda förslagen om anslagsökningar är i sin tur beroende av det allmänna budgetläget, till vilket ställning kommer att tas först i samband med statsverkspropositionen.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det såväl i 1971 års proposition (nr 32) och i kulturutskottets betänkande (KrU 1971:12) som i den utfärdade kungörelsen (SFS 1971:388) klart angavs att en reducering av bidraget per sammankomst skulle ske, om det sammanlagda antalet sammankomster blev högre än vad som förutsatts vid anslagsberäkningen. Enligt det nya bidragssystemet har de olika riksorganisationerna ett huvudmannaansvar för den statsunderstödda verksamheten. Som framgår av nyssnämnda proposition innebär detta att organisationerna har ett ansvar för hur den lokala, statsunderstödda verksamheten planeras och genomförs. Jag anser mig kunna utgå från att detta ansvar också medfört att de lokala föreningarna noga informerats om förutsättningarna för bidrag.

Kulturutskottet uttalade år 1971 att justeringar i bidragsgivningen skulle kunna ske så att ingen organisation skulle behöva vidkännas försämringar i förhållande till det tidigare bidraget. Sådana justeringar skulle också vara möjliga för att hindra att beräknade aktivitetsökningar bromsades som en följd av bidragssystemets utformning. Bedömningen av dessa frågor förefaller att bli synnerligen svår då det av skolöverstyrelsen framlagda utredningsmaterialet inte innehåller några närmare uppgifter om i hur stor utsträckning det stora antalet redovisade sammankomster sammanhänger med ökad aktivitet eller med att det nya systemet medfört att en större del av organisationernas verksamhet blivit bidragsberättigande. Bedömningen av denna fråga försvåras också av att uppgifter ej föreligger om antalet deltagare i de sammankomster som redovisats av Riksidrottsförbundet.

Då skolöverstyrelsens skrivelse nyligen kommit in kan jag för närvarande inte gå in på en detaljerad bedömning av dess innehåll. De framlagda förslagen kommer att närmare beredas i höstens budgetarbete. Enligt min mening är det därvid angeläget att mot bakgrund av de föreliggande erfarenheterna noga pröva om inte vissa förändringar bör göras i bidragsgivningen. Resultatet härav kommer att redovisas i proposition till 1973 års riksdag. Beredningen av frågan om anslag på tilläggsstat för att tillgodose behovet av kompletterande bidrag i de fall de nya bidragsreglerna medfört ett ogynnsamt utfall i jämförelse med budgetåret 1970/71 kommer att samordnas med prövningen av anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation. Tyvärr, måste jag säga, blev i varje fall inte jag så mycket klokare av svaret, och det tror jag inte heller att idrottsorganisationerna blir.

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

Efter att ha beskrivit bakgrunden till aktivitetsstödet kom statsrådet Odhnoff fram till följande självklara och till intet förpliktande utsago, att svaren på alla de frågor som ställts rörande stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet är beroende av hur anslagsfrågorna kan lösas. Ja, givetvis. Men i vad mån anser statsrådet Odhnoff att ungdomsorganisationernas aktivitetsstöd skall prioriteras i dag?

Att denna fråga på något sätt måste lösas inom kort visar om inte annat alla de enkla frågor och interpellationer – inte mindre än sex stycken – som väcktes här vid höstriksdagens början.

Vad jag fortfarande undrar över, trots det långa och utförliga interpellationssvaret, är min första fråga i interpellationen: "Vilka omedelbara åtgärder avser statsrådet vidtaga för att rätta till den diskriminering som idrottsorganisationerna utsatts för beträffande det lokala aktivitetsstödet?" På den frågan anser jag mig inte ha fått något svar.

Vid frågans behandling här i riksdagen den 12 april i år hade vi från vänsterpartiet kommunisterna en reservation till kulturutskottets betänkande nr 8. Reservationen gick ut på att en norm för de angivna justeringar som det talas om i betänkandet skulle vara att rättvisa uppnås mellan idrottsorganisationer och övriga organisationer. Tyvärr bifölls inte denna reservation. I dag ser vi att det hade varit en lyckligare utveckling om denna norm hade inskrivits i utskottsbetänkandet. Då hade man varit bunden vid att justera aktivitetsstödet till idrottsorganisationerna upp till 9:56 kronor per sammankomst, vilket i dag gäller för övriga organisationer. Det kallar i varje fall jag att skapa rättvisa mellan organisationerna.

Med detta har jag inte hävdad att man från början skulle ha slagit fast 10 kronor som den absoluta summan per sammankomst. Ingen kan dock förneka att 10 kronor per sammankomst ändå var riktmärket. När nu detta riktmärke bara visar sig vara ett vackert ord och verkligheten för idrottsorganisationerna bara blev 6:22 kronor per sammankomst måste var och en förstå att dessa organisationer är förbittrade och faktiskt känner sig diskriminerade; helt enkelt lurade.

Jag vill erinra om vad jag sade under debatten i april, nämligen att enligt min uppfattning måste en justering få förekomma när vi håller fast vid ett reservationsanslag. Men då måste det finnas en norm för denna justering, en norm som skulle skapa den rättvisa jag talat om. En del andra ansåg att en justering skulle kunna få förekomma men inte kosta några pengar.

För mig, och för många andra också tror jag, kvarstår fortfarande frågan: Kan idrottsorganisationerna räkna med att tilläggsanslag utgår så att de får samma belopp per sammankomst som övriga organisationer, dvs. 9:56 kronor?

I slutet av sitt interpellationssvar säger statsrådet Odhnoff: "Enligt min mening är det därvid angeläget att mot bakgrund av de föreliggande erfarenheterna noga pröva om inte vissa förändringar bör göras i bidragsgivningen." Blir förändringarna till det bättre är det naturligtvis bra. Men får jag tolka detta så, statsrådet Odhnoff, att nästa år skall bidragsgivningen för aktivitetsstödet läggas om så, att ungdomsorganisationerna vid sin planering av det fortsatta arbetet får en säkrare

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och
domsorganisationers
lokala verksamhet*

ekonomisk grund att räkna med? Det är vad den andra frågan i min interpellation gäller. Innebär det att idrottsorganisationerna då inte behöver känna sig diskriminerade i förhållande till andra organisationer och till sist att man icke behöver söka bromsa aktiviteterna med baktanken att annars skulle detta aktivitetsstöd bli mindre och mindre för varje vecka.

Till slut: Kan statsrådet Odhnoff tala om vad vi egentligen skall säga till idrottsorganisationerna efter interpellationssvaret här i dag? Tror statsrådet Odhnoff att idrottsorganisationerna låter sig nöja med vad som sagts i interpellationssvaret, dvs. en hänvisning bl. a. till det allmänna budgetläget, en hänvisning också till att regeringen skall ta ställning till rättvisefördelningen först i samband med statsverkspropositionen nästa år?

Herr NORRBY i Gunnarskog (c):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Odhnoff för svaret på min interpellation. Jag har väl i huvudsak interPELLERAT av samma anledningar som fru Ryding och som hon här har redogjort för. Anledningarna är ju många. De är brännande för de organisationer det här gäller, alltså i första hand idrottsorganisationerna. Det har ju tagit sig uttryck i ganska många spaltkilometer i tidningar. Det har tagit sig uttryck i uppvaktningar, om jag har förstått rätt inför statsrådet. Det har tagit sig uttryck i att t. ex. Riksidrottsförbundet har avlåtit skrivelser med krav på en rättvisare behandling i de här frågorna. Som här har konstaterats tidigare, har t. ex. idrottsorganisationernas lokala föreningar fått 3:34 mindre per sammankomst jämfört med övriga organisationer. Det är väl inte utan att idrottsorganisationerna känner sig diskriminerade i detta avseende. Många som jag har träffat har sagt att det verkar som om samhället inte hade känslan av att idrottsorganisationernas och idrottsledarnas arbete med ungdomarna skulle värderas i samma utsträckning som övriga organisationers arbete.

Efter vad som har framhållits i denna fråga kanske det kan te sig onödigt att exemplifiera hur det här bidraget kan slå, men av svaret från statsrådet Odhnoff tycker jag ändå det framgår att det finns just inga möjligheter att mäta om aktiviteten har ökat eller om den står still inom idrottsorganisationerna. Jag vet inte om det är påvisbart att så är fallet, men låt mig ändå ta några exempel från mitt eget hemlän, där det till föreningar anslutna till Värmlands idrottsförbund 1970/71 utgick fritidsgruppsbidrag med 584 915 kronor, medan aktivitetsstödet 1971/72 uppgick till 489 728 kronor, alltså 95 187 kronor mindre. Om man då går ned på föreningsplanet och ser t. ex. på Färjestads BK, som ju under en lång följd av år har redovisat en mycket bred verksamhet, så fick den klubben 1970/71 ett bidrag på 48 462 kronor. 1971/72 fick den för – vill jag påstå – en breddad verksamhet bara 35 398 kronor, alltså 13 064 kronor i minskning. Om man dessutom till detta lägger att Karlstads kommun, som i likhet med flera andra kommuner i vårt land anslår samma belopp som staten, gav 13 064 kronor mindre i bidrag till Färjestads BK, blir resultatet att denna klubb fick vidkännas en minskning av anslaget på 26 128 kronor för verksamheten 1971/72.

Jag ber också att få påpeka att den verksamhet som bedrivs inte har minskat utan tvärtom har ytterligare tilltagit. Det är att hoppas att detta ekonomiska avbräck för t. ex. Färjestads BK inte får den följd att verksamheten nu måste skäras ned. Det skulle i så fall vara katastrofalt.

Jag skulle kunna anföra ytterligare exempel. Jag känner exempelvis mycket väl till ett fall där en flersektionsförening med bordtennis på programmet helt enkelt lagt ned denna verksamhet, som i stället har övertagits av den på orten verkande politiska ungdomsföreningen. Detta är i varje fall för idrottsföreningarna mycket brännande frågor som måste få en lösning.

Jag sade att det har skrivits och talats mycket om den situation som uppstått. Det är inte bara på sportsidorna som den har avsatt rubriker och andra spår. Den har också föranlett en hel del artiklar på tidningarnas ledarsidor. Senast i dagens nummer av Dagens Nyheter finns en artikel av borgarrådet Thorsten Sundström från Stockholm, där denne betonade den nytta som idrottsrörelsen gör med sitt ungdomsvårdande arbete. Det är också idrottsorganisationerna i Stockholm som har gått i täten när det gäller att påvisa den snedvridning som stödet har fått. Självfallet finns det personer som uttalar sig kritiskt om deras sätt att väcka opinion i frågan, men det kan väl ändå sägas ha haft den positiva effekten att anslaget i fråga och idrottsrörelsens arbete inom ungdomskadrarna verkligen har kommit i fokus.

Jag tror också att kulturutskottets ledamöter vid en utskottsresa ner till Kalmar län fick sig en tankeställare när vi vid flera tillfällen under resan blev påmind från kommunalt håll om att en ändring måste ske i bidragsreglerna för att avskaffa olikheterna i behandlingen mellan idrottsorganisationerna och övriga organisationer. Flera företrädare för fritidsnämnderna i de kommuner som vi besökte i Kalmar län tyckte att detta var ett mycket starkt irritationsmoment.

Vi som står mitt uppe i idrottsorganisationernas verksamhet konfronteras dagligen med detta problem, och det är väl inte utan att man vill travestera ett mycket känt uttalande och säga: aldrig har så många arbetat så mycket för så litet.

Detta är alltså läget. Nu frågar man sig vad som skall ske. Jag måste i likhet med fru Ryding konstatera att statsrådet Odhnoffs svar här i dag egentligen inte säger något annat än att vi skall få fortsätta att vänta på ett besked om hur denna fråga skall lösas. Statsrådet säger att det rådde stor osäkerhet när anslagets storlek skulle beräknas, och det kan man hålla med om. För konsekvensens skull tycker jag emellertid att man vid denna tidpunkt skulle ha fört upp anslaget som ett förslagsanslag. Det var väl den enda möjlighet man hade att tillgodose det förslag om 10 kronor per sammankomst som statens ungdomsråd förde fram i sitt betänkande.

Jag vill i detta sammanhang konstatera att det förelåg en reservation till föremån för ett förslagsanslag från centerpartiets, folkpartiets och moderata samlingspartiets ledamöter i kulturutskottet. Med en sådan konstruktion hade vi inte behövt uppleva den situation som vi befinner oss i i dag.

Det sägs att det skulle ha kostat pengar. Ja, det hade det gjort, men om jag förstått saken rätt och om vi skall tro på vad skolöverstyrelsen

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

föreslagit, så ämnar vi ändock beträda den vägen så småningom att lyfta upp det här anslaget till den höjd som det skall ha för att det skall vara rättvist.

Jag tycker att statsrådet Odhnoff i sitt svar skjuter det här problemet framför sig. Statsrådet hänvisar till SÖ:s utredning, vidare till det allmänna budgetläget och att frågan skall prövas i samband med 1973/74 års budgetarbete. Jag vill påstå att vad idrottsorganisationerna vill ha är ett besked om huruvida det kommer att bli något tilläggsanslag eller inte. Jag tror att de vore mera betjänta av det, även om det skulle innebära att inte hela löftet om 10-kronan kunde uppfyllas. Det finns faktiskt föreningar i dag, som kanske måste gå ut på lånemarknaden för att återbetala det som de år 1971 har uppburit för mycket i anslag. Vidare vill jag slå fast att vad kulturutskottet har skrivit i sina betänkanden både 1971 och 1972 och det som riksdagen faktiskt har beslutat är så pass bindande för regeringen och statsrådet Odhnoff att frågan om tilläggsanslag måste lösas i enlighet med de föreskrifter som kulturutskottet har föreslagit.

Jag skall inte här ställa frågor till statsrådet Odhnoff och försöka pressa henne till att avge ytterligare svar angående sättet eller möjligheterna till tilläggsanslag. Jag tycker att det skulle vara felaktigt, men låt mig bara uttrycka den förhoppningen att det skall vara möjligt för statsrådet att finna vägar för en tillfredsställande lösning på de här problemen.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Herr talman! Statsrådet Odhnoffs svar på frågorna om hur regeringen tänker kompensera idrottsorganisationerna för det mycket låga utfallet av det s. k. statliga aktivitetsstödet har föjts med spännt intresse av hela Idrottssverige och många andra.

Tusentals ungdomsledare har knutit stora förhoppningar till regeringens vilja och förmåga att rätta till följderna av det beslut som regeringen lyckades genomdriva i riksdagen på våren 1971. Från bl. a. liberalt håll betonades då det orimliga i att som regeringen konstruera ett stimulansbidrag till ungdomsorganisationerna som kom att minska ju större aktiviteten blev. Vad som kunnat bli en bra form för statlig stimulans till det frivilliga ungdomsarbetet motverkades alltså genom riksdagsmajoritetens beslut att sätta ett tak för bidragssumman vid 17,5 miljoner kronor. Utvecklingen har med all tydlighet visat sig ge just de olyckliga konsekvenser som vi befarade i debatten i riksdagen 1971.

För det första har bidraget per sammankomst minskat stadigt från målsättningen 10 kronor till 8 kronor under hösten 1971 och till knappa 5 kronor under våren 1972. I genomsnitt för året blir det 6:22. Vissa föreningar har drabbats mycket hårt av det här. Låt mig ta ett enda exempel. Lilla Hageby basketklubb i Norrköping har fått det statliga bidraget minskat -- trots en 30-procentig ökning av aktiviteten -- med inte mindre än 2 700 kronor. Dessutom har klubben drabbats av nedskärning av det kommunala stödet, som har bundits till samma belopp som det statliga.

För det andra: Det har under de här omständigheterna varit omöjligt för de enskilda föreningarna att göra en hållbar budget för ungdomsverk-

samheten. Det har skapat både ekonomiska problem och planeringsbekymmer.

För det tredje ger dessutom det låga statliga utfallet dubbel effekt därför att många kommuner ger bidrag i relation till statsbidraget, dvs. när statsbidraget sjunker, minskar också det kommunala bidraget i samma takt. Man har populärt kallat det statliga aktivitetsstödet för Camillapengarna, men faktum är att de verkliga Camillapengarna enligt min mening är de kommunala medel som idrottsorganisationerna förlorar genom den bidragskonstruktion som bär statsrådet Odhnoffs signatur.

För det fjärde upplevs det i idrottsleden som djupt orättvist att andra ungdomsorganisationer kan erhålla upp till 30 procent högre bidrag för samma aktivitet, utövad i samma lokal, för samma åldersgrupp och kanske också av samma individer.

Vad är nu statsrådets och regeringens svar till idrottens folk? I svaret, som jag tackar för, ges inget besked. Med besvikelse tvingas man nu konstatera att statsrådet använder tre fullskrivna A4-sidor för att komma fram till följande upplysande besked:

”Svaren på alla de frågor som ställts rörande stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet är beroende av hur anslagsfrågorna kan lösas. Möjligheterna att tillgodose de framlagda förslagen om anslagsökningar är i sin tur beroende av det allmänna budgetläget, till vilket ställning kommer att tas först i samband med statsverkspropositionen.”

Detta är inte ett svar; det är inte ens ett försök att svara. I stället är det en undanflykt, dold bakom två självklarheter. Den första självklarheten är att statsbidragen beror på hur anslagsfrågorna löses, och den andra är att anslagens storlek beror på vilket budgetförslag regeringen ämnar framlägga. Ingen kan förneka att så är fallet -- det visste vi alla förut -- men här finns alltså ingen markering av vilja att rätta till tidigare misstag. Trots att utfallet av aktivitetsstödet varit känt länge har man inte inom regeringen kunnat samla sig till ett initiativ. Frågan är om man vill och hur man vill tillmötesgå idrottsrörelsen. Politik är att vilja, som statsministern brukar framhålla. Varför vill inte regeringen ge idrottsorganisationerna ett besked?

Redan i det beslut som riksdagen fattade på våren 1971 sades klart ifrån att justeringar skulle kunna göras på tilläggsstat. Varför har inte statsrådet Odhnoff tagit fasta på det riksdagsbeslutet? Var utsikten till medel på tilläggsstat bara tomt prat år 1971?

Vidare sades i riksdagsbeslutet att bidragssystemet skulle utformas så, att ingen organisation skulle behöva vidkännas försämringar i förhållande till dåvarande bidrag. Man kan tvista om det, men Riksidrottsförbundet hävdar i sin tidning Svensk Idrott att så blivit fallet för deras del. Men inte heller detta förmår statsrådet och regeringen att ta ett initiativ.

Det är, herr talman, inte fråga om att kasta pengarna i sjön. Vad saken gäller är att ge bättre möjligheter till meningsfull fritidssysselsättning för miljontals ungdomar, att stimulera den viktiga samhällsinsats som görs av en kvarts miljon ungdomsledare i landet. Dessa människor är landets sämst betalda socialarbetare. Ett ökat stöd, grundat på vettiga regler, skulle verkligen ge återbäring till samhället. Det är fråga om i bästa mening lönsamma utgifter. Om statsrådet inte tror mig så läs gärna den

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

artikel som herr Norrby i Gunnarskog nämnde, skriven av hennes partivän Thorsten Sundström i Dagens Nyheter i dag. Han är helt inne på den linjen också, och han har mycket stor erfarenhet av arbete på det här området.

Till sist, herr talman, en fråga till statsrådet Odhnoff: Anser statsrådet, med tanke på att inget besked ges i dagens svar, att den utformning som aktivitetsstödet fick 1971 trots all kritik var en lycklig och bra utformning? – Om svaret på den frågan är ja är det väl meningslöst att fortsätta att föra en debatt om det här, men om svaret på den är nej, och statsrådet inte tycker att den till alla delar fick en lycklig utformning, är då statsrådet beredd att föreslå en övergång till förslagsanslag i enlighet med riksdagens rekommendation på våren 1971?

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga, och jag vill samtidigt också framföra ett tack för svaret till herr Ångström på hans fråga eftersom han inte i dag är närvarande i kammaren.

Det var ett mycket långt svar som statsrådet lämnade, men det var ganska innehållslöst. Statsrådet vill nu varken svara på hur man i dag eller för framtiden kommer att lösa dessa viktiga ungdomsfrågor eller deklarerera regeringens principiella hållning, utan statsrådet skjuter hela frågan om anslagsprövning till budgetberedningen inför budgetåret 1973/74.

Det mesta i statsrådets långa svar handlar om bidragets konstruktion samt tidigare utskotts- och riksdagsbehandling, sådant som vi redan tidigare visste. Vad vi hade väntat oss i dag – inte bara vi som ställt frågor utan främst alla de hundratusentals ungdomsledarna inom idrotten ute i landet – var naturligtvis ett positivt svar på dessa frågor. Hur skall ungdomsledarna i fortsättningen kunna planera sin verksamhet? Skall de främst på grund av penningbrist hindras från att fortsätta sin verksamhet i den omfattning som den hittills har bedrivits? Det finns, som tidigare här har påtalats, föreningar inom idrotten som i dag måste skära ned sin verksamhet, föreningar som har blivit avstängda från verksamheten på grund av att de inte kunnat betala sin lokalhyra. Detta var väl ändå inte meningen med det nya aktivitetsstödet? Enligt min och naturligtvis många andras mening skulle detta vara en stimulans för att öka fritidsverksamheten bland ungdomen.

En kommunalman i Norrland sade för en tid sedan i ett TV-program ungefär följande:

Idrotten är en mycket viktig sammanhållande faktor i glesbygden, den enda fritidssysselsättning som vi kan ge i glesbygden. När skolan har lagts ned och annan service har försvunnit lever bara den lilla idrottsföreningen kvar.

Man måste i dag ställa frågan: Kan den lilla idrottsföreningen leva vidare under nuvarande förutsättningar?

I kulturutskottets uttalande 1971 hette det, vilket statsrådet också citerat i sitt svar, att justeringar skulle vara möjliga för att hindra att beräknade aktivitetsökningar bromsades som en följd av bidragssystemets utformning. Det jag nyss har anfört är ett bevis på att en bromsning av aktiviteten har skett.

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

Det skulle vara värdefullt om statsrådet ville deklarerera sin inställning till anslagets utformning i framtiden och om statsrådet instämmer i skolöverstyrelsens uttalande om en uppräknig av anslaget under tre år, vilket innebär en fortsatt diskriminering av idrottens ungdomsarbete under ytterligare lika många år. I dag står ju jämlikhetsdebatten i fokus, och då kan man naturligtvis avslutningsvis ställa frågan: Kan man räkna med en jämlik behandling för ungdomsverksamheten i en framtid?

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Min fråga till statsrådet fru Odhnoff gällde om erfarenheterna av det lokala aktivitetsstödet till ungdomsverksamheten föranledde något initiativ från Kungl. Maj:ts sida. Mot den bakgrunden vill jag för min del ta fasta på det positiva i statsrådets svar.

Först och främst måste vi naturligtvis acceptera att det inte varit möjligt att på några få dagar göra en bedömning av den utredning som skolöverstyrelsen så sent som den 30 oktober överlämnade till Kungl. Maj:t. Statsrådet utlovar en noggrann prövning "om inte vissa förändringar bör göras i bidragsgivningen". Det uttalandet vittnar om att positionerna inte är låsta utan att vi kan hoppas på att denna prövning leder till resultat i linje med dem som idrottens olika förespråkare i denna debatt har givit uttryck för.

Jag hoppas och tror att det i samband med prövningen av anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74 skall bli möjligt att få fram nya pengar för att eliminera det ogynnsamma utfall som vi nu på alla håll tycks vara överens om har blivit följden. Jag tolkar svaret så att statsrådet håller alla dörrar öppna, och då tycker jag att resultatet av denna debatt ändå har blivit positivt.

Beslutet om fixerade belopp för å ena sidan idrottsrörelsen och å andra sidan övriga organisationer är naturligtvis inte bra. Jag har de senaste veckorna haft tillfälle att medverka på några av länsförbundens årskonferenser inom Riksidrottsförbundet, och jag vet att detta kan man inte acceptera. Idrottsrörelsen anser sig i det fallet illa behandlad. Det skapas genom denna konstruktion alldeles i onödan, tycker jag, motsättningar mellan ungdomsorganisationer, vilkas skiftande verksamheter är lika värdefulla i svenskt samhällsliv.

Av pressmeddelanden framgår nu att skolöverstyrelsen föreslår en gradvis uppräknig, som gör att budgetåret 1976/77 alla organisationer får ett lika stort statligt bidrag per lokal sammankomst. På sikt låter detta naturligtvis mycket bra, men det vore enligt min mening olyckligt om man skulle bibehålla ett oriktigt system i ytterligare flera år.

Till statsrådet Odhnoff vill jag säga att man naturligtvis också inom idrottsrörelsen måste ta hänsyn till det statsfinansiella läget. När man vistas i idrottskretsar träffar man inte bara folk som är idrottsledare till hundra procent utan också folk som står mitt uppe i den samhälleliga aktiviteten inom olika partier, ibland som riksdagsmän men oftast som landstingsmän och kommunalmän. Följaktligen är inte idrottens folk helt främmande för det statsfinansiella läget. Men ett oeftergivligt krav är enligt min mening att vad det än blir av anslag skall det bli lika fördelat. Det är ett rättvisekrav som jag har mött inom idrottsrörelsen. Jag tror att

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

man där till nöds kan acceptera begränsningar, men man vill att alla skall behandlas lika. Man vill inte acceptera tanken att den ena aktiviteten är mindre värd än den andra. Vid den förestående statsfinansiella prövningen vore det lyckligt, om dessa principer blev beaktade.

Och nu en hädisk tanke: Jag tror att man alltid inom ungdomsvärlden, inklusive idrottsrörelsen, kommer att anse bidragen otillräckliga. Och det är väl, ärade kammarledamöter, enbart glädjande att man har högt uppdrivna ambitioner och därför också ställer anspråken högt inom idrottsorganisationerna liksom på andra håll inom ungdomsvärlden. Vi skall inte begära av idrottsledarna att de skall förstå politikernas problem med prioriteringar och otillräckliga resurser på olika områden av samhällslivet. Idrotten är en stor och mäktig folkrörelse, som får stöd från många håll; vi skall erkänna att det kan finnas personer som anser att det allmänna har gynnat den folkrörelsen i osedvanligt hög grad. Jag vill inte gärna betrakta aktivitetsstödet som en lösryckt företeelse. Det är viktigt, det är väsentligt, det har en stor betydelse för den lokala aktiviteten, men det skall ses tillsammans med stödet i övrigt från staten, från landstingen och från kommunerna.

Man har vid ett par tillfällen här åberopat borgarrådet Sundström i Stockholm. Det är många intressanta och kloka synpunkter han anför i dagens hörnartikel i *Dagens Nyheter*. Jag delar också den uppfattning som kom till uttryck i hans brev den 16 oktober till statsminister Olof Palme. I det brevet talar inte Thorsten Sundström bara som borgarråd i Stockholm, utan han talar dessutom i egenskap av ordförande i Svenska kommunförbundets idrotts- och fritidsdelegation. Herr Sundström anför i brevet till herr Palme att kommunernas utgifter för fritidssektorn visade en mycket påtaglig ökning, att kommunernas nettoutgifter år 1967 för fritidsverksamhet för barn och ungdom samt sport, bad och friluftsliv uppgick till 376,5 miljoner kronor och att motsvarande siffra för år 1970, som är det senaste året med officiell statistik redovisad, är 901,8 miljoner kronor. Det har sannerligen skett någonting på detta område.

Mot denna bakgrund och med hänvisning till den inflammerade debatt vi haft om det lokala aktivitetsstödet har herr Sundström framhållit att enligt hans mening starka skäl talar för en allmän översyn av hela bidragssystemet genom en särskild utredning. Man bör därvid söka fastställa principerna för ett enhetligt system av bidrag till ungdomsorganisationerna från stat, landsting och primärkommuner. En snar och ordentlig översyn av hela detta bidragssystem bör enligt herr Sundströms mening komma till stånd - och jag för min del delar den uppfattningen. Jag tror att det vore bra om regeringen tog fasta på det rådet.

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Jag tror att det finns en viss risk att man i debatten om detta aktivitetsstöd, framför allt i massmedia, kommer att ställa idrottsorganisationerna gentemot de andra organisationer som herr Lindahl berörde. Både idrotts- och andra organisationer har, som jag ser det, ett gemensamt mål, nämligen att försöka öka förståelsen för ungdomsverksamheten i stort. Till det här resonemanget hör också att det i vissa lägen kan vara svårare att bedriva en verksamhet som medför

något slag av budskap, oavsett om det är politiskt, religiöst eller vad det än må vara. Ofta bedrivs denna verksamhet enbart av ungdom, och i förhållande till sin omfattning bedrivs verksamheten av relativt många lokalavdelningar.

När man diskuterar detta stöd till organisationerna tycker jag inte att man bara skall se till en enda del av stödet. Man kan inte isolera aktivitetsstödet från andra former av stöd som samhället ger till ungdomsorganisationerna. Det finns skäl, tycker jag, att redovisa litet av det stöd samhället ger till olika typer av organisationer. Det stöd som idrottsrörelsen får är organisationsstöd 50 miljoner kronor, anläggningsstöd 24 miljoner, lokalt aktivitetsstöd 13 miljoner, visst utbildningsstöd 10 miljoner, beredskapsarbete kanske till ett värde av 30 miljoner, insatser av arkivarbetare – ca 350 – till ett värde av kanske 5 miljoner kronor. Kommunernas insatser kan kanske värderas till 450 miljoner kronor och landstingens kanske till 10 miljoner. Detta skulle göra att idrottsrörelsen åtnjöt samhälleligt stöd på sammantaget minst 600 miljoner kronor. Jag ber att få tillägga att dessa siffror är ungefärliga.

Ser man på de övriga organisationerna, så finner man att de i organisationsstöd har ungefär 14 miljoner kronor, aktivitetsstöd 4,5 miljoner och kommunalt stöd ungefär 100 miljoner kronor. Dessutom tillkommer visst stöd för nykterhetsfrämjande verksamhet. Tillsammans skulle det göra ungefär 125 miljoner till de övriga organisationerna mot idrottens 600 miljoner.

Jag tycker det finns anledning att redovisa de här ungefärliga siffrorna därför att de bör kunna ge en rättvisare bild av verkligheten än den debatt som i dag förs i massmedia.

Det förslag som skolöverstyrelsen nu presenterar i sina petita innebär en ökning av statsstödet till idrotten för nästa budgetår med 7 miljoner kronor, dvs. från 13 till 20 miljoner. För de övriga organisationerna innebär det en uppräkningsökning med 1 miljon, från 4,5 till 5,5 miljoner.

Detta betyder alltså att idrotten för det här året beräknas få en ökning med 7 miljoner kronor, medan övriga organisationer får 1 miljon kronors ökning. Jag kan personligen inte, som representant för en av de s. k. övriga organisationerna, komma till någon annan slutsats än att skolöverstyrelsen för nästa budgetår mycket starkt har gynnat idrotten. Därför tycker jag att man kan upphöra med resonemanget om ett motsatsförhållande mellan idrottens organisationer och övriga organisationer.

Skulle det dessutom bli så att man inte – som skolöverstyrelsen föreslår – gör anslaget till ett förslagsanslag, går det kanske inte ens att förverkliga de målsättningar som man nu hoppas nå. Jag vill dock i den här debatten slå fast en sak, nämligen att det är viktigt att stödet även fortsättningsvis baseras på verksamhetens omfattning. Det är angeläget att slå fast detta. Jag vill också starkt betona att idrottsorganisationerna och de andra organisationerna har ett gemensamt intresse att försöka skapa förståelse för ungdomsverksamheten, och det är därför jag har velat redovisa dessa synpunkter.

När det gäller själva interpellationssvaret tycker jag, som en del andra, att det egentligen inte tillräckligt klart framgår vad Camilla Odhnoff anser i frågan. Man hade åtminstone kunnat hoppas att statsrådet skulle

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

tala om vad hon har för uppfattning om anslagsfrågan - om det skall vara ett förslagsanslag eller inte. Det hade, tror jag, kunnat ge en bild av statsrådets ambitionsnivå i detta fall.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det står alldeles klart efter den hittills förda debatten i kammaren, att alla partier har ett stort intresse av att stimulera och stödja idrottsverksamheten. Nu finns det en chans för statsrådet att i den här diskussionen också redovisa regeringens inställning i sammanhanget mot bakgrund av vad som här sagts från de olika partierna.

Jag skulle vilja ta upp frågan ur en annan aspekt. Om man synar den inkomst utifrån som idrotten har fått under det senaste året, så visar det sig rent allmänt att den inkomsten har minskat. Det beror på olika omständigheter. Massmedia har övertagit en del av åskådarna vid idrottsarrangemang osv., och det är ett ganska hårt slag i och för sig för svensk idrott, därför att idrottsrörelsen som sådan genom vad den fått in från åskådarna haft möjligheter att på ett eller annat sätt understödja den ungdomsverksamhet som måste bedrivas i samband med idrottsverksamheten. Försvinner en del av dessa inkomster finns inte samma möjligheter som tidigare. Jag vet inte om regeringen har räknat med att dessa inkomster är så stora att man inte behöver ha samma system här som man har för de andra organisationerna.

Vi är ju på det klara med hur angeläget det är att stödja idrottens ungdomsverksamhet, och då vill jag fråga statsrådet: Borde inte regeringen mot bakgrunden av vad idrotten betyder ha en viss beredskap för att kunna möta liknande situationer i fortsättningen?

Vidare håller jag med mina riksdagskolleger om att det måste företas en ändring av bidragsreglerna, och jag vill fråga om vi kan räkna med att idrottsrörelsen i fortsättningen inte kommer att ställas i samma situation som den nu gjort? Något besked i den frågan lämnades inte i statsrådets svar, men det är ett besked som är mycket väsentligt för oss. Vi har ju föreslagit att det anslag det här gäller skulle vara ett förslagsanslag, om detta är den enda möjliga vägen att klara situationen. När idrotten nu får så mycket mindre inkomster, rent allmänt sett, skulle jag mycket gärna se att regeringen visar intresse för att åstadkomma en beredskap, som ger idrottsungdomen ett bättre underlag för sin verksamhet än den nu har.

Sedan har det också gjorts gällande att idrottens situation är bättre än andra organisationers, men där får man nog se på den saken lite annorlunda än man gör. Organisationerna utgår från en samlad budget för sin verksamhet, och idrotten har hittills haft tillgång till inkomster utifrån som man kunnat fylla på med. Men de inkomsterna har nu uteblivit alltmer, och i vissa sammanhang har detta betytt nära nog en katastrof för idrotten och gjort det omöjligt att arbeta som tidigare.

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Jag tycker det är mycket viktigt att man från samtliga partier här i riksdagen så klart har deklarerat sin syn på värdet av det arbete som utförs i våra ungdomsorganisationer. Ur ungdommarnas egen synpunkt är det också ytterst angeläget att samhället stöder det fria

föreningslivet både på idrottssidan och när det gäller verksamheten i övriga organisationer, alltså att vi främjar både fysisk och psykisk utveckling av personligheten och ger ungdomarna möjligheter att leva sig in i vad vi menar med demokratisk samverkan.

Från samhällets synpunkt är det om möjligt ännu mera angeläget att alla ungdomar får den demokratiska fostran som ungdomsorganisationerna kan ge. Där vill jag instämma med de många talare som här givit uttryck åt sin uppskattning av den verksamhet som utförs av ungdomsledare, idrottsledare och organisationsledare ute i landet. I uppskattningen av vad som görs på det området tycks vi alla vara ense.

Beträffande de frågor som här framställts och de kommentarer som gjorts är det emellertid några saker som vi här måste försöka reda upp. Vi har varit inne på hur riksdagen hamnade på den linje som så småningom resulterade i ett beslut. Då tycker jag det är viktigt att erinra om att kulturutskottet har godtagit de anslagsberäkningar som lades fram samt att utskottet också har godtagit att anslaget fördes upp som reservationsanslag. Detta blev också riksdagens beslut. Att regeringen i efterhand skulle besluta något annat är helt orimligt att vänta sig.

I fråga om den i propositionen föreslagna fördelningen mellan idrottsorganisationerna å ena sidan och övriga organisationer å andra sidan uttalade utskottet att det fann uppdelningen lämplig och att anslaget skulle vara ett reservationsanslag. Jag tycker det är ett något lättsinnigt argumenterande när man säger att beräkningarna varit så osäkra att anslaget av den anledningen borde förts upp som ett förslagsanslag.

I samband med att anslaget sattes upp som ett reservationsanslag uttalades också klart att om antalet sammankomster skulle överskrida de 1,3 miljoner för idrottsorganisationernas del och de 0,45 miljoner för övriga organisationers del som man hade räknat med så skulle man inte komma upp i 10 kronor per sammankomst. Efter vad jag har inhämtat har skolöverstyrelsen och Riksidrottsförbundet utförligt informerat om bidragsgivningen och också tagit upp konsekvenserna av att anslaget var begränsat. När Stockholms Idrottsförbund för någon tid sedan gjorde en uppvaktning hos mig framfördes därifrån att informationen gått ut på att om det blev tillsammans 1,3 miljoner sammankomster inom idrottsrörelsen så skulle man få 10 kronor för varje sammankomst; om det blev dubbelt så många sammankomster skulle man bara få hälften så mycket. Jag tror att det stämmer med vad som har informerats på övriga håll i landet. Det har alltså varit klart på den här punkten att något löfte om 10 kronor under alla förhållanden inte har givits. Däremot har det klart sagts ifrån att under vissa förutsättningar skulle 10 kronor kunna utgå per sammankomst.

När det gäller den uppkomna situationen med en kraftigt ökad aktivitet, som inte kunnat förutses, har det anmärkts från en del håll att svaret inte har varit tillräckligt klart på den punkten. Det är tydligen bara herr Lindahl som har läst ända till slutet, där det sägs: "Beredningen av frågan om anslag på tilläggsstat för att tillgodose behovet av kompletterande bidrag i de fall de nya bidragsreglerna medfört ett ogynnsamt utfall i jämförelse med budgetåret 1970/71 kommer att samordnas med

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

prövningen av anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74.”

Det är alltså en klar utfästelse att frågan om anslag på tilläggsstat för att tillgodose behovet av kompletterande bidrag till föreningar som kan ha fått ett sämre utfall än under tidigare budgetår skall samordnas med prövningen av anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74.

Det är självklart att man måste se detta problem i stort. Man kan inte bara rycka loss en liten fråga och tro att man kan lösa den utan att ha utblickar över andra fält i samhället. Det har också klart deklarerats av en del av talarna i denna debatt, och vi kanske inte behöver fördjupa oss i den diskussionen. Jag kanske inte heller behöver fördjupa mig i det orimliga i att jag under pågående budgetberedning skulle uttala mig om hur bidragsgivningen i framtiden skall läggas upp. Till frågan om anslag på tilläggsstat återkommer vi alltså.

Flera av talarna har också frågat om det är aktuellt med några förändringar i bidragsgivningen. Jag vill säga till fru Ryding att organisationerna enligt propositionen skulle ha fått en säkrare ekonomisk grund att stå på. Men den anknytning till medlemsantalet som propositionen föreslog vann ju inte riksdagens gehör, och vi har nu alltså ett rent aktivitetsstöd.

Fru Rydings fråga huruvida idrotten i fortsättningen inte kommer att diskrimineras kan väl ses tillsammans med herr Rydéns fråga om det nu är tid att åstadkomma jämlikhet mellan organisationerna. Herr Björk i Gävle var också inne på den frågan och hade synpunkter på andra organisationer än idrottsorganisationerna. Skolöverstyrelsen räknar i sitt förslag med en uppräknig av det lokala aktivitetsstödet för idrottsorganisationerna med 177 procent, medan man för övriga organisationer rekommenderar en uppräknig med 67 procent. Om detta är jämlikhet eller ej behöver vi kanske inte ens ta upp tiden med att diskutera. Jag tror att det är viktigt att man i sammanhanget ser till samtliga organisationer och försöker utforma stödet så, att verksamheten inom alla ungdomsorganisationer kan främjas.

Att aktivitetsstödet, som nu har ett år på nacken, har haft en hel del barnsjukdomar är väl uppenbart. I arbetsgruppens rapport till skolöverstyrelsen har också en hel del synpunkter kommit fram på förbättringar och förändringar som skulle kunna innebära ett bättre stöd. Denna rapport har jag rätt nyligen fått in, och jag tycker det är rimligt att vi får studera den ytterligare en tid för att sedan utan någon större tidsutdräkt kunna ta ställning till hur man skall förbättra aktivitetsstödet. Det har nämligen också kommit fram i rapporten att det finns många positiva sidor av detta stöd. Det har visat sig vara ett lätthanterligt och smidigt sätt för organisationerna att redovisa sin verksamhet, och de har på ett enklare sätt kunnat få sig medel tilldelade. Det är alla skäl att ta vara på fördelarna av systemet, men vi måste också försöka att få bort nackdelarna.

Nackdelarna kommer fram, när herr Norrby ställer frågan, om bidraget är aktivitetsfrämjande. Den frågan är väldigt svår att besvara, ty den redovisning som nu föreligger ger inte underlag för att bedöma i vad mån den redovisade ökningen av aktiviteter i jämförelse med dem som fanns när fritidsgruppsstödet fungerade beror på en reell ökning av

aktiviteter eller på att man med nuvarande aktivitetsstöd kan redovisa aktiviteter sju dagar i veckan mot tidigare bara två dagar i veckan, eller om ökningen beror på att man fått en mycket kraftig minskning av antalet deltagare i sammankomsterna. Ingen redovisning har gått att få fram som kunnat ge ett klart svar på dessa punkter.

Herr Olsson i Kil har, förutom bitterhet över att anslagen är beroende av det allmänna budgetläget, en bitterhet som han väl får försöka att leva vidare med, också en del funderingar över aktivitetsstödet. Jag har redan besvarat hans frågor, om aktivitetsstödet kan vara bra, men jag skulle vilja ta upp en liten detalj, där han går in på det som något oegentligt kallas för Camillapengarna. Det kan vara skäl att nämna att denna benämning sattes på ett anslag ur arvsfonden och att det kanske med lika stor rätt kan kallas för Harpsundspengarna. Detta anslag kunde vi nämligen ta fram efter den ungdomskonferens som hölls på Harpsund för ett och ett halvt år sedan. Det är medel som kunnat användas av samtliga ungdomsorganisationer för försöksverksamhet med aktiviteter för barn i åldrarna 7–12 år. Detta nämner jag som en parentes.

Herr Lindahl tog upp flera viktiga frågor. En del av dem har jag redan berört här. Jag håller med herr Lindahl om att, även om det kanske är ett tillfälligt bekymmer att möta representanter för en ungdomsrörelse vilka anser sig illa behandlade, så är det ändå skönt att ungdomarna reagerar, att man kan komma till tals med varandra och att ungdomarna har högt uppdrivna ambitioner och anspråk.

Herr Lindahl sade att anslagen från stat, landsting och kommuner måste ses som en helhet. Jag delar hans uppfattning på den punkten. Av de siffror som herr Lindahl refererade framgår att kommunerna gör mycket stora satsningar, och i vad gäller det lokala aktivitetsstödet är det på många sätt naturligt att anse att kommunerna är närmast att bedöma hur stödet skall ges ut. Det ligger mycket i det krav som herr Lindahl här för fram och som Thorsten Sundström tidigare har uttryckt, nämligen att det behövs en allmän översyn av bidragssystemet. Jag återkommer så småningom till den frågan. Jag är inte beredd att ta upp den här och i dag.

Herr Björk i Gävle har jag tidigare bemött. Jag tycker det är välgörande att få den balans i debatten som en röst från organisationer utanför idrottsrörelsen ger. Det är ett oerhört värdefullt arbete som utförs av alla dessa ungdomsorganisationer. Att några organisationer nu har gjort starka uttalanden skall inte innebära att de som icke har gjort sig lika starkt hörda skall diskrimineras. Det är visserligen något fler medlemmar i idrottsrörelsen – de medel som herr Björk talade om går ut till verksamhet bland 1,4 miljoner ungdomar inom idrottsrörelsen – men övriga organisationer har en icke föraktlig medlemskader på ungefär 1 miljon ungdomar. Det är viktigt att båda dessa delar av ungdomsvärlden kan stödjas.

Herr Lothigius har till sist konstaterat att alla parter har intresse av att stimulera idrotten. Det är ett konstaterande som vi kan instämma i.

Jag vill till slut med herr Norrby i Gunnarskog önska att det skall vara möjligt att finna vägar till en tillfredsställande lösning.

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Till herr Lindahl skulle jag vilja säga att det nog var en logisk kullerbytta när han först talar om rättvisekrav för att i nästa mening hävda att anslagen till idrottsrörelsen alltid kommer att vara för låga enligt de flestas uppfattning. Jag tycker inte att man skall blanda ihop dessa saker. För min del ser jag den nu diskuterade frågan som ett rättvisekrav, och det är från den utgångspunkten jag här har debatterat.

Samma sak gäller herr Björk i Gävle. Jag tycker inte att man skall göra ett motsatsförhållande mellan idrottsorganisationer och övriga organisationer. Det gäller att åstadkomma en rättvis fördelning. Ingen människa har hävdats att man skulle ta ett enda öre från de 9:56 kr., som övriga organisationer får, för att ge idrotten litet mera. Det gäller att åstadkomma en rättvis fördelning så att alla blir likadant behandlade.

Det har här talats mycket om aktivitetsstöd och annat stöd. Men är det fråga om ett aktivitetsstöd, skall vi ordna ett sådant, eller också får man kalla det för någonting annat. De siffror som herr Norrby visar upp betyder, att det inte varit något aktivitetsstöd i den mening vanliga människor uppfattar ett sådant.

Om jag förstått fru Odhnoff och den här debatten rätt är det meningen att vi skall gå ut till våra idrottsorganisationer och säga att det just nu inte blir någon rättelse beträffande orättvisorna. Men i framtiden skall idrottsorganisationerna inte bli diskriminerade. Den smäll ni åkt på får ni ta i dag. Kanske kommer någonting att ges på tilläggsstat. Detta kommer dock att prövas och samordnas först med anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74.

Detta är ett mycket nedslående besked för de organisationer som verkligen blivit lurade därför att de trott något så när på de löften som givits. De hade hoppats att inte komma så långt från 10 kronor som riktmärke som ner till 6:22 kronor.

Sedan vill jag notera vad fru Odhnoff sade i sitt senaste anförande. Hon sade: Det är klart att vi kommer att återkomma på tilläggsstat. Jag har noterat detta som ett plus, men min interpellation avsåg just att tillgodose rättvisekravet att lätta bördan för alla de idrottsorganisationer som nu får bara 6:22 och för vilka den verkliga skillnaden i stöd kan bli dubbelt så stor i och med att de kommunala bidragen oftast följer de statliga. Dessa organisationer har det verkligen bekymmersamt i dag, och de ser i och med detta svar och denna debatt nu inte någon lösning på problemen.

Herr OLSSON i Kil (fp):

Herr talman! Först ett par synpunkter på de miljoner som man bollat med från talarstolen - jag tänker på Essen Lindahl, Gunnar Björk och Camilla Odhnoff. Man säger att stödet till idrotten uppgår till mycket stora belopp. Man nämnde 900 miljoner kronor per år.

I rättvisans namn måste man - vilket också sades i en bisats av Essen Lindahl - tala om att detta är pengar avseende hela fritidssektorn; det är

kommuners inköp av skogsområden till fritidsändamål, det är byggande av småbåtshamnar på Västkusten, det är iordningställande av campingplatser, byggande av fritidsstugor i Västernorrland. Det är till och med så att i det statliga anläggningsstödet till idrotten ingår även bidrag till t. ex. Falsterbo kanal.

Men även om man räknar bort de hundratals miljoner som satsas på övrig fritidsverksamhet görs det stora satsningar på idrottshallar och idrottsplatser. Det bör inte leda till slutsatsen att man så att säga skall göra halt när det gäller stödet till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet. Det är viktigt att man också garanterar en hög verksamhet just i dessa nybyggda idrottshallar, på de nybyggda idrottsplatserna osv. Det gäller ju att hålla ungdomarna "i gång". I det avseendet har detta stöd fått en olycklig utformning. Det utgör ändå en ganska liten del av samhällets totala satsning. Vad är det för mening med att bygga för hundratals miljoner kronor om man inte kan se till att det finns aktiviteter på idrottsplatserna och i hallarna, om risk finns för att bromsarna slås till?

Jag vill försvant fråga herr Björk i Gävle, eftersom jag inte riktigt förstod hans inlägg, om det är något fel på vårt krav på rättvisa mellan organisationerna så att samma verksamhet får samma bidrag oavsett om den bedrivs av politisk, nykterhets- eller idrottsorganisation.

I sitt senaste inlägg sade statsrådet Odhnoff att det är viktigt att samtliga partier deklarerat sin syn på värdet av idrottens verksamhet. Det är glädjande att hon uppfattar det så och känner att hon får stöd för äskanden här i kammaren om ytterligare bidrag till den lokala verksamheten. Jag hoppas att statsrådet nu känner sig så pass styrkt av den här debatten att vi kan vänta oss ett steg från ord till handling ganska snabbt.

Sedan lägger statsrådet Odhnoff in ett stycke historia i sitt anförande. Det gäller bl. a. vad kulturutskottet yttrade år 1971. Socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna sade då att det skulle vara ett reservationsanslag, det är riktigt. Men hela oppositionen fp, c och m vände sig mot det och ville ha ett förslagsanslag. Det är omöjligt och orimligt att regeringen gör något annat än vad kulturutskottet har sagt, säger statsrådet Odhnoff.

Men kulturutskottet har också sagt följande fyra saker, och det är mycket viktigt att man inte glömmar bort det i den här debatten. Utskottet sade för det första i sitt betänkande 1971:12 på sidan 6: "Så snart underlag föreligger för en bedömning av medelsåtgången under det första året i det nya bidragssystemet bör man gå över till förslagsanslag." Kommer denna övergång, som riksdagen önskat, till nästa år? Kan vi få ett besked om det? Vilket ytterligare underlag för ett uppfyllande härav önskar statsrådet Odhnoff? Eftersom riksdagen har gjort en beställning, borde det väl ändå inte vara förmätet att fråga om riksdagens vilja kommer att uppfyllas i vår.

För det andra säger utskottet på s. 6 i samma betänkande: "Utskottet anser att bidragssystemet skall utformas så att möjlighet finns till justeringar i bidragsgivningen, så att ingen organisation behöver vidkännas försämringar i förhållande till nuvarande bidrag." Riksidrottsförbundet har, även frånsatt penningvärdeförsämringen, genom att korporations-

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

idrotten, Ridfrämjandet och Skid- och friluftsförbundet numera får sitt stöd genom RF och genom bortfall av tidigare bidrag från SÖ enligt egen uppfattning fått ett minskat bidrag. Det måste ändå leda till någon reflexion och något initiativ från regeringens sida.

För det tredje sägs i samma betänkande: "Justeringar skall också vara möjliga för att hindra att beräknade aktivitetsökningar bromsas som en följd av bidragssystemets utformning." Det finns mycket som tyder på att så nu sker. Herr Norrby i Gunnarskog har gett exempel som pekat i denna riktning, och framför allt herr Rydén har visat att vi står inför en sådan uppenbar risk i den fortsatta utvecklingen. Detta borde också oroa statsrådet Odhnoff. Varför får vi i så fall inte i dag något besked om tänkbara initiativ på detta område?

För det fjärde säger man i samma betänkande från kulturutskottet: "Som ytterligare en justeringsmöjlighet vill utskottet nämna anvisande av medel på tilläggsstat." I sitt svar säger statsrådet Odhnoff att denna fråga kommer att behandlas i samband med prövningen av anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74. Förlåt mig om jag tycker att det är att kringgå vad riksdagen här har försökt åstadkomma när man hänvisar till prövningen av anslagsfrågorna för budgetåret 1973/74. Det måste redan *nu* komma till stånd en ändring. Det är viktigt att vi får ett besked på den punkten. Eftersom nu inte statsrådet Odhnoff kan lämna det i dag hoppas jag att det kommer inom de närmaste dagarna. Våldigt många människor över hela landet väntar på detta besked därför att man just nu håller på att planera för nästa års verksamhet.

Jag tycker alltså inte det är orimligt att begära att man säger något om framtiden ens i budgetberedningstider, eftersom riksdagen gjort en beställning. Om någonting är orimligt, fru statsråd, är det enligt min mening att regeringen förbigår ett riksdagsuttalande med tystnad.

Herr NORRBY i Gunnarskog (c):

Herr talman! Jag kommer väl ihåg när vi diskuterade denna fråga 1971. Det sades från några håll då att vi bara diskuterar pengar och anslag när det gäller den här frågan. Jag tyckte själv att det gick litet för mycket penningresonemang i de här frågorna 1971. Vi har i dag också rört oss mycket med penningresonemang. Det kanske är oundvikligt. Men jag tycker ändå att man får en behållning av den här debatten. Bakom vårt resonemang om anslag och medelnivåer har vi ändå i hög grad haft en gemensam uppfattning, nämligen om värdet av det ungdomsvärdande arbete som idrottsrörelsen bedriver. Det tycker jag också har kommit mycket klart fram under hela den tid som det här anslaget har diskuterats både i pressen och i övriga massmedia. Det är absolut en behållning av det hela.

Under statsrådet Odhnoffs anförande satt jag faktiskt och antecknade en del saker som jag tänkte replikera henne med. Hon ryckte emellertid så att säga undan benen på mig då hon mot slutet så fint instämde i min fromma förhoppning att de här frågorna skulle få en godtagbar lösning. Jag vill vara så pass välvillig att jag fattar den meningen så att statsrådet är beredd att så långt i hennes makt står medverka till att vi kan komma fram till en lösning av de här frågorna angående tilläggsanslag, uppfillandet av givna löften osv.

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

Jag skall inte alls -- herr Olsson i Kil har redan gjort det -- gå in på frågorna angående de stora anslagen i övrigt till idrotten. Det har kommit ytterligare ett statsråd -- herr Bengtsson -- in i kammaren, och vi tangerar väl hans verksamhetsområde när vi börjar prata om småbåtshamnar på Västkusten, övernattningsstugor, vandringsleder osv. Vad vi diskuterat och vad de olika interpellationerna och frågorna har syftat till är ju att vi ville ha rättvisa i just denna speciella anslagsform. Det var väl det som drev oss interpellanter och frågeställare att rikta dessa frågor till statsrådet Odhnoff för att kunna få ett svar. Tyvärr har vi inte fått svaret så klart som vi ville ha det. Men låt mig ändå i idrottsrörelsens namn säga att vi hoppas att fru Odhnoff verkligen kan få fram pengarna nu vid budgetberedningen så att idrottsrörelsen får en rättvis behandling.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Av statsrådet Odhnoffs långa anförande fick vi inte särskilt mycket större klarhet i hur framtiden kommer att gestalta sig för idrottsorganisationerna även om hon uttalade en viss optimism inför budgetarbetet 1973/74. Statsrådet inledde sitt anförande med att instämma i talet om det värdefulla arbete som ungdomsorganisationerna bedriver och framhöll att allt arbete för ungdomen är lika värdefullt vare sig det utförs av idrottsorganisationerna eller andra organisationer.

Statsrådet Odhnoff sade att kulturutskottet och riksdagen var eniga om ett reservanslag på 17,5 miljoner kronor. Det är riktigt att detta blev riksdagens beslut, men statsrådet har ändå fel därför att det fanns en reservation från folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet om ett förslagsanslag.

Vidare säger statsrådet att det var bara herr Lindahl som kunde läsa hennes svar till slut. Också vi övriga har nog kunnat göra detta. Vi har dessutom kunnat konstatera att statsrådet i slutet av sitt svar framhåller att det finns vissa möjligheter till förändringar, vilket också herr Lindahl sade i sitt inlägg. Men jag kan inte riktigt hålla med vare sig statsrådet eller herr Lindahl, när de säger att man skulle kunna vänta till budgetberedningen för budgetåret 1973/74. Vi måste först och främst ta hänsyn till budgetåret 1971/72, då utfallet för idrottsorganisationerna var 6:22 kronor. Vi vet inte heller ännu utfallet 1972/73 för idrottsorganisationerna. Där kommer troligen det stora raset med tanke på att aktiviteterna inom idrottsorganisationerna ökar.

Vi kommer alltså att få vänta två år innan vi kan få ett besked om hur det skall bli i fortsättningen.

För att inget missförstånd skall råda vill jag bara säga till herr Björk i Gävle, som tog upp de 600 miljonerna till idrotten, att jag tycker att vi kan avföra den frågan från denna debatt, eftersom både de enkla frågorna och interpellationerna genomgående har gällt aktivitetsstödet på 17,5 miljoner kronor.

Herr Björk sade att idrottsorganisationerna kommer att bli favoriserade om man nu räknar upp stödet till dem. En sådan uppräknning skulle höja bidraget till 7:75 kronor, medan de övriga organisationerna skulle ligga kvar vid 9:60. Det kan väl ändå inte vara en favorisering av idrottsorganisationerna eftersom utfallet för deras del tidigare varit så

lågt. Jag anser att all ungdomsverksamhet är lika värdefull i vilken organisationsform den än bedrivs och vad man än sysslar med.

Jag förstod vidare inte statsrådets svar på min fråga om jämlikheten. Statsrådet säger att skolöverstyrelsens förslag, om det bifalles, kommer att innebära en höjning med 167 procent för idrotten, medan anslaget till gruppen övriga organisationer höjs med 77 procent. Statsrådet frågade om detta är jämlikhet -- det kan ju diskuteras. Ja, tänk om man skulle mäta jämlikhet på det sättet! Tänk om vi i låglönedebatten framställde saken så att det inte kan vara jämlikhet att höja lönerna för de sämst betalda och låta dem som har goda inkomster ligga still, utan att lönerna i stället skulle höjas med ungefärligen samma procentsatser. Det är väl ändå fråga om en felbedömning av jämlikheten i detta sammanhang.

Statsrådet sade vidare att det var välgörande att höra en röst från gruppen övriga organisationer för att få balans i debatten. Vi som här företräder idrottsorganisationerna och påtalar de brister som finns i bidragssystemet har inte på något sätt anklagat dem som tillhör gruppen övriga organisationer för att få för mycket pengar. Vi vill inte ta av dessa pengar och ge till idrotten. Det enda vi har strävat efter är att alla organisationer skall behandlas likvärdigt, och det är verkligen inte någon diskriminering av annat ungdomsarbete. Vad vi hoppas på är i stället att få en jämställdhet mellan olika organisationer, vilket ungdomsarbete de än bedriver.

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Oavsett vad som sades i det senaste anförandet kan man inte undgå, när man lyssnar till debatten, att göra den reflexionen att det finns väl ändå en allmän strävan att inom ramen för tillgängliga medel försöka för framtiden få till stånd en vettigare fördelning av aktivitetsstödet. Det tycker jag har gått som en röd tråd genom samtliga anföranden som har hållits här.

När så många från Värmland framträder, kan det tyckas som om verkningarna av aktivitetsstödet i vårt län skulle ha blivit svårare än i andra län. Jag är inte övertygad om det, men faktum är ändå -- det har bl. a. herr Norrby i Gunnarskog framhållit -- att för enskilda föreningar har stödets konstruktion fått en negativ verkan. För hela länet är det faktiskt, vid en jämförelse med det sista året då beloppet till fritidsgrupperna utbetalades, en "brist" på 95 187 kronor.

Men jag tycker ändå inte att det är riktigt att bara tala om aktivitetsstödet, utan jag anser att de talare är inne på rätt linje som satt in detta stöd i ett större sammanhang och pekat på vad den samlade idrottsrörelsen får av statsmakterna. Herr Olsson i Kil har refererat vad som satsas från staten, från landsting och från primärkommuner på fasta anläggningar, och det är i och för sig riktigt, men jag tror heller inte att vi bör glömma bort vad som satsas på den direkta verksamheten, och det är ju den som frågan i dag gäller.

Jag vill gärna citera vad RF-direktören Bo Bengtson sade i Karlstad den 21 oktober i år, när han var med vid Värmlands idrottsförbunds årsmöte. Han anförde då i att det i många fall har riktats kritik mot att den svenska idrottsrörelsen får, som man anser, för litet stöd. Han slog

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ungdomsorganisationers
lokala verksamhet*

direkt fast att detta påstående är fel. Inget annat land är så generöst inställt mot idrotten som just Sverige. Han drog jämförelser mellan vad Sverige har satsat på trupperna till Olympiaderna och vad som går till inhemsk verksamhet. Organisationsstödet till idrotten på hemmaplan uppgår i Sverige till inte mindre än 51 miljoner kronor per år. Som jämförelse nämnde RF-direktören Danmark 17 miljoner och Norge 18 miljoner. Dessa belopp utgör det totala organisationsstödet, och av dessa pengar går en hel del till specialförbunden, som inte använder pengarna för att ordna fasta anläggningar, utan detta är medel för det rent idrottsliga arbetet. I Sverige utbetalas av de 51 miljonerna för det ändamålet 23 miljoner. Motsvarande belopp i Danmark är 9 miljoner och i Norge 10 miljoner. Det säger litet om vad den svenska idrottsrörelsen har att röra sig med. Jag tycker att det är riktigt att sätta in aktivitetsstödet i ett större sammanhang och inte rycka ut det för sig.

Jag tycker också att det är riktigt att göra som herr Björk i Gävle gjorde. Han representerar en annan falang inom föreningsrörelsen än just idrotten, och han tog upp saken från sin synpunkt. Därmed tycker jag att det skapades, som någon sade, balans i debatten.

Jag har velat säga detta, även om jag vet att den nuvarande fördelningen av aktivitetsstödet inte är precis den som vi önskar. Jag har emellertid velat peka på att den samlade insatsen från samhällets sida till den svenska idrotten är i hög grad generös.

Herr BJÖRK i Gävle (c):

Herr talman! Jag har fått en fråga av Billy Olsson som jag vill svara på. Han frågade om jag tycker att det är fel att kräva lika stöd till alla organisationer. Jag tycker att det är rätt och rimligt att kräva det. Vad jag har vänt mig mot i den här debatten är att det finns de som försöker göra gällande att idrotten i alla lägen är diskriminerad.

Det har också förekommit andra diskutabla synpunkter i den aktuella debatten. Uttrycket "Camillapengarna" har t. ex. felaktigt använts. De pengarna anser jag vara de ursprungligen 5 och sedan 6 miljoner som ställts till förfogande av medel ur arvsfonden.

Camilla Odhnoff sade att det är svårt att veta om den nu redovisade ökningen av aktiviteterna är en reell sådan, eller om det är fråga om en "smart" rapporteringsmetodik från organisationernas sida. Jag tror att det är mycket svårt att få en rättvis bedömning av hur det verkligen ligger till och att det är mycket svårt att få en riktig utvärdering, som kan belysa det.

Sedan säger Rydén att jag menar att man favoriserar en viss typ av organisationer. Vad jag utgick från var det petitärförslag som skolöverstyrelsen nu har lagt fram, där det heter att ungdomsorganisationer – dvs. övriga ungdomsorganisationer – skall ligga kvar på ett aktivitetsstöd av 9:60 kronor under budgetåren 1973/74, 1974/75 och 1975/76, medan man däremot ökar anslagen till idrottsorganisationerna. Och det är, menar jag, en nedfrysning av bidragsgivningen till den typen av organisationer. – Det var alltså det jag utgick från i mitt inlägg.

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. stödet till
idrotts- och ung-
domsorganisationers
lokala verksamhet*

Statsrådet fru ODHNOFF:

Herr talman! Det kanske kan behöva sägas än en gång att fru Ryding kan få hälsa sina ungdomsorganisationer, att de kan räkna med att i den tilläggsstat som nu bereds, samtidigt som statsverkspropositionen bereds, i varje fall få ett sådant ekonomiskt stöd att ingen skall behöva få sämre bidrag än tidigare – om de har bedrivit samma aktivitet som under tidigare budgetår.

Det kanske inte är så mycket att kommentera när det gäller de belopp som har nämnts. De siffror som har bollats med av herr Olsson i Kil och andra har ju bollats vidare av herr Olsson i Edane, som har gett debatten en nordisk bredd – och han kan väl därmed anses ha klarat ut de här frågorna.

När herr Rydén talar om jämlikhet och inte vill se procentberäkning som något särskilt utslagsgivande instrument för att visa på jämlikhet eller brist på densamma, kan jag ge honom de klara siffrorna: 23 miljoner kronor i anslagsräkning till 1,4 miljoner idrottsungdomar föreslås av skolöverstyrelsen, och det ställs emot förslaget om 3 miljoner kronor till 1 miljon ungdomar i övriga ungdomsorganisationer.

Jag tror alltså att det är viktigt, vilket herr Olsson i Edane sedan var inne på, att man ser denna diskussion i ett större sammanhang. Herr Olsson i Edane säger att erfarenheterna från nuvarande fördelning av aktivitetsstödet inte är de bästa, och det har väl också kommit till klart uttryck i debatten. Det är därför vi nu granskar de förslag som har kommit in från skolöverstyrelsen, och vi kommer alltså att återkomma med förslag därvidlag.

Till slut, herr Björk i Gävle: Jag har inte talat om någon smart rapportering. Det fanns en avsikt med omlagningen, nämligen att man skulle underlätta för organisationerna att rapportera aktiviteter och sammankomster. Det är alltså en öppen fråga i hur stor utsträckning aktiviteter som har pågått också tidigare nu har rapporterats i ökad omfattning. Det är inte en anmärkning, när man konstaterar att så kan ha varit fallet, utan det har gjorts en medveten förändring av bidragssystemet mot förenklad rapportering.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Statsrådet Odhnoff talade om jämlikhet och nämnde den här uppräkningsperioden under en femårsperiod med 23 miljoner kronor till idrottsrörelsen och 3 miljoner kronor till övriga ungdomsorganisationer, samtidigt som hon uppgav att idrottsrörelsen hade 1,4 miljoner medlemmar och övriga ungdomsorganisationer 1 miljon medlemmar. Jag tror att detta är felaktigt att bedöma frågan på det sättet. Aktivitetsstödet utgår ju till aktiviteter, och det är svårt att mäta hur många medlemmar som deltar i sammankomsterna. Det kan finnas ungdomar som är medlemmar i både idrottsorganisationer och andra organisationer. Där har vi alltså inte någon värdemätare, utan vi måste hålla oss till antalet aktiviteter som utövas, och det är också för sådana som anslagen utgår.

Jag vill bara helt stillsamt konstatera att herr Björk i Gävle i sin replik till herr Olsson i Kil höll med om att bedömningen skall vara likartad. Men ändå sade han i sin replik till mig att han inte ansåg det nuvarande

systemet rättvist. Beloppet 9:60 är en frysning sade herr Björk och menade att beloppet skall räknas upp under en treårsperiod. Under 1973/74 får idrottsorganisationerna, trots att man räknar upp anslaget med ett antal miljoner kronor, inte mer än kronor 7:75, medan anslaget till övriga ungdomsorganisationer ligger kvar på kronor 9:60. Budgetåret 1974/75 skulle idrottsrörelsen vara uppe i kronor 8:50 och övriga ungdomsorganisationer ligger kvar på 9:60. Tredje året kommer idrottsorganisationerna upp i kronor 9:25 och de övriga ligger fortfarande kvar på 9:60. Budgetåret 1976/77 blir idrottsorganisationerna slutligen jämställda med övriga ungdomsorganisationer och får 10 kronor. Det måste vara en rimlig begäran från idrottsorganisationerna att de skall få ett högre anslag för att komma ifatt övriga organisationer, när de nu har så mycket större aktivitet än dessa.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Ang. dispens från den kommunala renhållningslagen

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Leuchovius'* (m) den 18 oktober framställda interpellation, nr 175, och anförde:

Herr talman! Herr Leuchovius har frågat om jag är villig att med hänsyn till de erfarenheter som nu vunnits angående tillämpningen av den kommunala renhållningslagen vidta åtgärder för att få till stånd mera enhetliga dispensregler med särskilt beaktande av lantbrukets problem.

Det framgick klart under arbetet med den kommunala renhållningslagen att behovet av avfallshämtning är i stort sett likartat för all slags bebyggelse. Någon särbehandling av lantgårdar är därför inte motiverad. Även där uppkommer avfall som behöver tas om hand i kontrollerade former.

När särskilda skäl föreligger kan kommunen enligt lagen få dispens av länsstyrelsen från skyldigheten att forsla bort avfall. Statens naturvårdsverk har centralt ansvaret för renhållningen och har utfärdat anvisningar om tillämpningen av renhållningslagstiftningen till ledning för såväl länsstyrelserna som kommunerna.

Genom dessa anvisningar uppnås den enhetlighet i tillämpningen som herr Leuchovius efterlyser. Någon ytterligare åtgärd är därför inte erforderlig.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Bengtsson för svaret på min interpellation, kanske inte så mycket för svarets innehåll utan mer för den snabbhet med vilken det har givits.

Av svaret framgår att statsrådet tycks vara helt nöjd med förhållandena sådana de är när det gäller möjligheterna att tillämpa den kommunala renhållningslagen. Han är nog ganska ensam om uppfattningen att det är bra som det är. Länsstyrelser, kommuner och enskilda brottas fortfarande med problemet hur denna lag skall kunna efterlevas.

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. dispens från
den kommunala
renhållningslagen*

Vissa övergångsbestämmelser har ju funnits under det här första året, men från årsskiftet skall lagen gälla fullt ut. Några regler om dispens från lagen efter den 31 december 1972 bör inte medges, skrev tredje lagutskottet 1970.

Redan från början var det endast två länsstyrelser som inte hade för avsikt att utnyttja dispensmöjligheterna. Alla andra tänkte i större eller mindre omfattning använda denna dispensrätt.

Av en enkät, som gjordes av naturvårdsverket i mars månad i år, framgick att ca hälften av landets kommuner begagnat den generella dispensrätten fram till 1972 års utgång. Det har också förekommit att länsstyrelser, rakt emot tredje lagutskottets klara uttalande, lämnat dispenser även för hela eller delar av år 1973. Läget i t. ex. Jönköpings län var att 17 av 19 kommuner hade beviljats dispens. I mitt län, Skaraborgs, har 27 av 28 kommuner fått generella dispenser godkända för 1972. Flera kommuner kommer att söka eller har redan sökt dispens för hela år 1973 eller delar därav. Hur kommer de kommunerna att behandlas?

Sådant är alltså läget i praktiken. Ändå har herr statsrådet den uppfattningen att inget särskilt behöver göras för att få mera enhetliga dispenserregler, att inget behöver göras för att klara lantgårdarnas problem.

Inom glesbygdskommunerna är det, som vi vet, inte ovanligt att man lägger ned kommunikationslinjer därför att de blir för dyrbara. Det är heller inte ovanligt det sker på många platser -- att mjölklinjer dras in därför att de inte bär sig. Människor och livsmedel har vi således inte råd att transportera, men sopor från avsides belägna lantgårdar skall kunna transporteras till snart sagt vilka kostnader som helst -- detta utan att någon egentligen kan förstå varför.

Statsrådet framhåller att även på dessa gårdar förekommer "avfall som behöver tas om hand i kontrollerade former". Lagen talar ju om hushållsavfall. Kan herr statsrådet förklara vilket hushållsavfall på lantgårdarna som så nödvändigtvis måste tas om hand i kontrollerade former? Vad är det för någonting?

Måste vi ändå inte försöka tillämpa lagarna så, att människor förstår varför de beslutats? Kan statsrådet ge en redogörelse för hur läget ute i kommunerna kommer att se ut efter årsskiftet? Tillämpas då den kommunala renhållningslagen enligt tredje lagutskottets skrivning?

I vissa kommuner har man t. ex. anordnat körlinjer för sophämtningen. Vid gårdar som ligger inom 100-200 m från denna körlinje hämtas soporna. Från längre bort belägna fastigheter får man själv forsla sina sopor till speciella uppsamlingsställen. Jag kan inte finna annat än att detta är att ta till i överkant, att vara litet för överambitiös. Det kan ju finnas en lantgård som ligger så långt bort som jag tidigare har nämnt -- att mjölken därifrån inte kan hämtas eller köras till någon uppsamlingsplats, men soporna skall man tvinga lantbrukaren att köra till ett uppsamlingsställe. En sådan ordning kan jag inte, herr statsråd, finna vettig.

Min kritik beror inte på någon negativ inställning till miljövärden, vilken det här sägs vara fråga om. Men det skall ändå röra sig om miljöföroreningar eller något som kan liknas vid sådana innan man sätter

in miljövårdsåtgärder som den enskilde medborgaren finner både kostsamma och irriterande och kanske också litet väl byråkratiska. Protestlistor och begäran om dispens är rätt vanliga företeelser i dag i många av våra kommuner.

Herr talman! Som jag tidigare sagt är jag inte ute efter att få den kommunala renhållningslagen upphävd; så långt sträcker sig inte mina ambitioner. Jag vill bara att den skall tillämpas på ett i mitt tycke vettigt sätt, så att den lag som antogs i stor enighet i riksdagens slutspurt 1970 skall kunna fungera.

Herr statsrådet kan inte vara ovetande om de stora transportproblem som uppstår och de stora ekonomiska bekymmer man har ute i våra kommuner i dag när det gäller att klara sina nuvarande uppgifter. Det skälet borde ha räckt till för att man skulle visa litet större förståelse för dispenser åt de människor i glesbygdsområden som själva önskar ta hand om sitt hushållsavfall, i varje fall under en övergångstid. Om detta sedan inte skulle fungera på ett ur miljövårdssynpunkt tillfredsställande sätt, är det ju ingen stor åtgärd att dra in dessa dispenser.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Den här debatten rör en mycket viktig del av miljövården, och just den frågeställning som är aktuell är särskilt intressant, nämligen lantgårdarnas avfall. I interpellationssvaret säger jordbruksministern att "behovet av avfallshämtning är i stort sett likartat för all slags bebyggelse. Någon särbehandling av lantgårdar är därför inte motiverad." Man frågar sig om det även gäller latrin. Vidare säger statsrådet: "Även här uppkommer avfall som behöver tas om hand i kontrollerade former." Det här med vårt avfall är alltså en mycket viktig del av miljövården, och det är då intressant att se litet närmare på denna formulering "i kontrollerade former".

En lantgård kommer i framtiden inte att kunna få dispens från åläggandena enligt kommunala renhållningslagen. Men en fritidsbo i närheten, som har en multrumanläggning, en mullbänk eller liknande etablerad kan däremot få dispens. Där är det en form av arealbunden produktion. Det är det även i lantbruket. Man bör alltså sträva efter att få en tekniskt, ekonomiskt och miljömässigt optimal hantering av avfallet, och det som en gång är taget från jorden kan ju lämpligen återföras till jorden — även det som har producerats av människor i lantgårdens hushåll.

Det system man i dag tillämpar — att samla ihop avfall i glesbygdsområden och transportera avfallet till kanske dåliga avfallsbehandlingsanläggningar i tätorterna — blir dyrt, det blir tveksamt i miljöhänseende, och det är svårt att få människor att förstå det vettiga i detta. Varför? Jo, därför att man inte har startat i rätt ända när det gäller avfallsbehandlingsanläggningarna. De är i dag inte av samma standard som transportsystemet för avfall.

Man ställer sig då frågan: Är det miljömässigt optimalt att flytta avfallsbehandlingsproblemen från glesbygderna in i tätorterna?

Det hade kanske varit meningsfullt att satsa på stimulansåtgärder, typ statsbidrag, för utrustning och utbyggnad av kommunala avfallsbehand-

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. dispens från
den kommunala
renhållningslagen*

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. dispens från
den kommunala
renhållningslagen*

lingsanläggningar. Då hade människorna upplevt den här dyra transport-apparaten som mera meningsfull. Nu vet kommunerna ofta inte ens hur de skall bära sig åt med snabbt ökande mängder av sopor och även slam från avloppsreningsanläggningar – det är ju en form av avfallsproduktion i den kommunala verksamheten. Beträffande möjligheterna att sambe-handla de här två avfallsprodukterna genom samkompostering vet man att den verksamheten knappt har lämnat försöksstadiet, och det är ett stort problem eftersom vi får räkna med att vi under mycket lång tid måste på något sätt deponera detta avfall innan vi kan nyttiggöra det.

Att då satsa på att minska avfallsmängden genom en systematisk återvinning ur avfallet dels av jordförbättringsmedel – ett råmaterial som kanske kan användas för landskapsvård och liknande – dels genom sortering ur avfallet, så att vi plockar ut produkter som är användbara på olika sätt som råmaterial, glas och papper exempelvis i hushållen, det är ju en teknik för att minska problemen. Tillämpar man det här resonemanget på lantgårdarna är det ju strängt taget ingenting annat än att återvända till den teknik som användes förr: en hink för grisen, en hög att bränna, en hög att gräva ner. Den tekniken borde man alltså kunna återvända till och på så sätt minska samhällets totala kostnader för avfallshanteringen, öka människornas förståelse och samtidigt skapa en mer miljövänlig naturresursriktig avfallshantering.

Herr talman! Jag har valt att utvidga den här diskussionen litet grand för att sätta in den i och för sig skenbart ganska lilla frågan om lanthushållets avfallsproblem i sitt större sammanhang. Detta är stora problem – vi måste lösa dem. Samhället har inte råd att satsa på åtgärder som inte framstår som meningsfulla för de enskilda människorna, därför att då tappar vi kanske förståelsen för de stora problemens dimensioner.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag vet nu inte om det var kommunerna eller de enskilda lantbrukarna som herr Leuchovius tyckte mest synd om. Men lät mig, innan jag kommer in på det, erinra om att renhållningslagen inte kom till därför att vi tyckte att det var skojigt, utan bakom detta låg ett påtagligt behov. Vi hade haft en utredning som arbetat under namnet "Ett renare samhälle", och det framgick klart att vi måste skaffa oss en renhållningslag med mycket stränga villkor. Någon måste också ha huvudansvaret för renhållningen, och det lade vi på kommunerna – på den punkten var vi alldeles enhälliga.

Kommunerna kunde givetvis inte klara detta omedelbart, och därför gavs en övergångstid, som av riksdagen utsträcktes ytterligare ett år. Men det innebär ju inte att kommunerna därefter saknar möjligheter att få dispens. Vi har inte utsläckt dispensmöjligheterna, utan det finns utmärkta dispensmöjligheter t. ex. för lantgårdarna.

Jag vill emellertid erinra om att det är inte så enkelt numera, herr Norrby i Åkersberga, att man tar en hög och ger grisen och gräver ned en annan hög. Våra moderna lantbrukshushåll är precis likadana som stadshushållen – man dricker t. ex. kaffe som varit förpackat i plåtburkar – och har praktiskt taget samma hushållsavfall som en stadsbo i sin lägenhet. Det vet vi, genom de erfarenheter vi nu har fått. På vissa håll i

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. dispens från
den kommunala
renhållningslagen*

landet hämtar man inte avfallet genom kommunernas försorg på fastigheterna, utan man sätter ut container i glesbygderna och låter lantbrukarna köra sitt avfall dit. Det har kommit mycket mer avfall i dessa container än man någonsin räknat med — just dessa typer av avfall som absolut inte får ges till grisen och som absolut inte får grävas ner. Det är ju ingen hemlighet att det finns de på landsbygden som själva bygger upp soptippar i bergskrevor och sådant, och det bör undvikas.

Det föreligger alltså en dispensmöjlighet, och den kan utnyttjas så att man självfallet inte skall köra ut till jordbruken och hämta latrin, trädgårdsavfall och sådant som kan användas inom jordbruket. Möjligheten till partiella dispenser är alldeles uppenbar. Vidare kan kommunerna bestämma att man inte varje vecka skall köra ut till en lantgård och hämta avfall, utan man kan, eftersom en lantgård kanske ligger långt ute, köra ut en gång i månaden, två gånger per halvår eller vad som passar.

Det finns alltså alla möjligheter att lösa den här frågan praktiskt, och de kommunalmän som har hand om saken skall ju vara praktiska och vettiga personer, som kan sköta detta på ett riktigt sätt. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att när det gäller motståndet mot renhållningslagen, som från början var rätt utbrett på landsbygden, så har det skett en omsvängning. Jag kan tala om att i tidskriften Land har flera intervjuer varit införda, och i en av dem sade en lantbrukarhustru bl. a. att renhållningslagen har varit till den största välsignelsen för oss näst efter elektriciteten. Man har sålunda uppfattat det som en fin service från samhällets sida att på ett riktigt sätt kunna bli av med det hushållsavfall som man inte kunnat använda i den naturliga processen.

Sedan delar jag naturligtvis herr Norrbys i Åkersberga uppfattning att renhållningslagen är ett led i miljövärden och att vi skall göra allt för att återanvända det avfall som vi nu har sådana bekymmer med. Miljövärdberedningen har också ägnat hela dagen i dag just åt återanvändningstekniken, hur vi skall kunna återutnyttja avfallet. Det är ju både ett resursslöseri och ett miljöproblem att inte ta vara på det. På den punkten är alltså inte våra meningar delade. Och där måste vi gå fram på forskningens väg och försöka finna metoder med vilkas hjälp vi kan återanvända avfallet.

Men när det gäller den mindre miljöfråga, som jag har blivit interpellerad om, har kommunerna nu möjligheter att på ett vettigt sätt organisera hämtningen av avfallet. Självfallet kan man begära dispens, så att man inte behöver hämta latrin och liknande, som man kan göra sig nytta av i jordbruket. Men då det gäller det avfall som inte är till någon nytta och som lantbrukaren inte själv kan göra sig av med är det ganska skönt att ha en container att köra avfallet till — eller att någon kommer och hämtar det.

Vidare är det klart att man på naturvårdsverket, alltså den myndighet som har ansvaret för översynen i detta fall, fortlöpande kommer att följa dessa frågor. Nu har verket utfärdat vissa riktlinjer för hur denna verksamhet skall bedrivas, och allteftersom de får större erfarenhet kommer verket naturligtvis att utfärda ytterligare instruktioner och föreskrifter, så att reglerna blir enhetliga, så långt detta låter sig göra. Men förhållandena är mycket olika ute i kommunerna, och därför är det

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. dispens från
den kommunala
renhållningslagen*

inte alldeles säkert att man kan ha exakt samma riktlinjer i alla kommuner här i landet.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jordbruksministern frågade mig om jag tyckte mest synd om de enskilda lantbrukarna eller om kommunerna. Svaret är att det väl är ungefär lika synd om båda två. Kommunerna får ju vara med om att bära de ganska stora kostnaderna i glesbygderna, när man skall samla ihop det hushållsavfall som det blir fråga om.

Sedan vill jag också säga att nog har väl lantbruket ändå större möjligheter att ta hand om sitt avfall än vad tätortens människor har. Lantbrukaren har ju ändå såväl husdjur som transportmöjligheter, och han har också mark att gräva ner sina plåtburkar i, om detta blir nödvändigt.

Vidare sade statsrådet att kommittén "Ett renare samhälle" har föreslagit att den nya lagen skulle gälla all bebyggelse, men kommittén har inte föreslagit något utvidgat monopol när det gäller renhållningen ute i glesbygderna. Det gjorde inte remissinstanserna heller. Förslaget om ett utvidgat sådant monopol framkom först i propositionen.

Slutligen var i varje fall det sista besked som jordbruksministern lämnade ganska värdefullt, alltså att man kan räkna med att dispens kommer att beviljas ganska generöst i framtiden, även efter den 1 januari 1973. Sådan dispens kommer inte att lämnas bara när det gäller det enskilda lantbruket, sade jordbruksministern, utan även för människor som bor relativt avlägset och som har möjligheter att på ett bättre sätt än tätortsmänniskorna ta hand om sitt hushållsavfall.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Jag vill uttala min uppskattning av den nyanserade syn på dessa frågor som jordbruksministern redovisade i sitt senaste inlägg. Den var mera nyanserad än den syn som redovisades i interpellationssvaret. Jag tror också det är oerhört betydelsefullt att vi har en verklighetsanpassad syn på dessa frågor. Den kommunala renhållningslagen har kommit för att stanna. Behandlingen av vårt avfall är ett av de största miljöproblemen, och återanvändningen av avfallet är helt nödvändig. Min liknelse om en hög för grisen, en hög att bränna och en att gräva ner tog jag för att visa att detta med återanvändning är ingenting nytt. Det är bara något som vi har glömt bort under några årtionden, men det är ett krav som nu kommer igen med förnyad styrka.

Jag noterade också jordbruksministerns uttalande att metoderna för avfallsbehandlingen nu skall utvecklas. Bättre sent än aldrig, kan man säga. Jag tror att vi hade haft möjligheter att exempelvis ta undan litet av de pengar som gått till statsbidrag för avloppsreningsverk i kommunerna och använda dem till förbättring av avfallsbehandlingsanläggningarna. Jag tror att det skulle minska miljöproblemen både nu och i framtiden marginellt sett något mer än när vi gör en i och för sig angelägen satsning på avloppsreningsverk.

Det är också värdefullt att man nu får i gång en verklig försöksverksamhet på detta område, något som vi har saknat länge. Kommunerna

kan inte var och en för sig eller i grupp satsa på forskning och teknisk utveckling av de dimensioner det här gäller. Staten måste gå före, och det har den hittills inte gjort i erforderlig utsträckning.

Jag är tacksam för de uttalanden som nu gjorts från jordbruksministrarnas sida på den här punkten.

Herr jordbruksministern BENGTESSON:

Herr talman! Jag tror inte att den svenska staten eller ens vi på nordiskt plan kan klara av de gigantiska forskningsproblemen i detta sammanhang, slamproblemet och mycket annat. Vi har faktiskt bedrivit forskning men inte lyckats särdeles väl, men vi är mycket lyhörda för och intresserade av internationell samverkan på detta område. Vi skall försöka utnyttja forskningsresultat som görs på andra håll samtidigt som vi själva bedriver en viss forskning.

Som svar på den framställda interpellationen hävdar jag fortfarande att det generellt inte kan bli tal om någon särbehandling av lantgårdarna. Om vi skulle säga att alla lantgårdar generellt skall kunna undantas, är jag rädd för att jag som brev på posten skulle få fem interpellationer där man frågar: Varför skall människor i glesbygden behandlas så illa, varför skall de inte få utnyttja den service som samhället erbjuder andra medborgare?

Det är ändå en relativt ringa avgift som glesbygdslantbrukaren får betala till den kollektiva serviceapparaten. Jag tror i själva verket att den uppfattning från husmödrar som uttrycktes i tidningen Land att detta är den största välsignelsen näst elektriciteten alltmer breder ut sig på landsbygden. Vi skall inte ha generella dispenser, utan vi skall ha dispenser för sådant avfall som rimligtvis inte skall lämna lantgårdarna. De skall ha rätt att lämna sina kaffeburkar, plastpåsar etc. som moderna hushåll inte själva kan göra sig kvitt. Sådant behöver kanske inte hämtas varje dag på ett lantbruk.

Om det är som herr Leuchovius säger att lantbrukarna själva har en god transportapparat är det en naturlig lösning att kommunen placerar container här och var, dit man kan köra det avfall som man vill göra sig kvitt. Det är en praktisk lösning som säkert kommer att tillämpas i många kommuner.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Det förelåg ju i allmänhet ett rätt stort behov av sophämtning, och därför tillkom denna lag. Men vad som kanske har irriterat i alltför hög grad hittills är det förhållandet att dispensmöjligheterna inte har tillämpats i tillräcklig omfattning. Man kan inte bortresonera att på ett lantbruk där djuren får köksavfallet, som annars vid lagring kan åstadkomma dålig lukt, är inte behovet av sophämtning lika stort. I vissa fall förbränner man avfallet direkt i vedpannor och vedspisar.

Vi diskuterar här närmast jordbruket, men jag har begärt ordet för att få erinra om att också ute i glesbygderna finns det många pensionärer m. fl. som kanske har vedspis eller vedpanna där de eldar upp mycket av sitt avfall. Vad som blir över för hämtning en gång i veckan är en helt obetydlig mängd. Långa resor i sådana fall blir för dyrbara för alla parter

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. miljövårdsan-
läggningar inom
jordbruket*

och kan inte heller vara nödvändiga. Jordbruksministern har pekat på de dispensmöjligheter som finns, och de borde utnyttjas i högre grad. Jag hälsar med tillfredsställelse jordbruksministerns uttalande att man kan hämta avfall en gång i månaden eller kanske två gånger om året. Med ett sådant system försvinner de största olägenheterna. Det gäller med andra ord att mycket smidigt tillämpa dispensmöjligheterna.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jag har aldrig begärt att lantbrukarna skulle få en särställning och bli befriade. Jag tror inte heller att det är lämpligt, och jag vet att många lantbrukare är intresserade av att vara med.

Vad jag är ute efter är litet generösare dispensmöjligheter för de människor som själva klarar sin avfallshantering på ett tillförlitligt sätt och som bor på så långt avstånd att kostnaderna blir höga. Det är för dessa människor jag vill ha litet mer generella dispensmöjligheter. Jag tycker helt enkelt inte att det är vettigt att kommunen skall köra långa vägar till en liten lantgård eller något annat hushåll ute i skogen för att hämta det lilla hushållsavfall som det där kan bli fråga om.

Jag har alltså ställt denna interpellation för att, i varje fall under en övergångsperiod, få litet mer generella dispensmöjligheter och för att man skall undvika de stora kostnader, det besvär och den irritation som denna renhållningslag medför.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag tror att problemet inte är så stort. Om kommunalmännen märker att man på en avlägsen gård får mycket litet avfall, kan de inte vara så enfaldiga att de låter kommunen köra varje dag till ett sådant ensligt beläget ställe. Sådana kommunalmän finns det inte i det här landet, utan man ser praktiskt på denna fråga - jag är helt övertygad om det.

Jag reagerar emellertid mot uttrycket att de enskilda vill bli befriade från detta. Den enskilde medborgaren i glesbygden betalar ju samma lilla avgift som alla andra i kommunen - det är kommunen som tar de stora kostnaderna. Genom den här lagen, som ger kommunerna renhållningsansvaret, blir glesbygdsinvånarna delaktiga av denna service.

Till sist: Det är inte så, mina damer och herrar, att varje svensk lantbrukare har en massa grisar och kreatur att ge avfallet till. Många jordbruk är ju kreaturlösa, och på sådana jordbruk har man ingenstans att göra sig av med köksavfallet. I sådana fall är det nog bra att kommunen tar hand om avfallet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Ang. miljövårdsanläggningar inom jordbruket

Herr jordbruksministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Josefsons* i Arrie (c) den 24 oktober framställda interpellation, nr 185, och anförde:

Tisdagen den
7 november 1972

Ang. miljövårdsanläggningar inom jordbruket

Herr talman! Herr Josefson i Arrie har frågat mig om regeringen avser att vidtaga åtgärder för att ytterligare bidragsmedel ställs till förfogande för miljövårdsanläggningar inom jordbruket samt om regeringen avser att föreslå motsvarande höjning av bidragsprocenten till miljövårdsanläggningar inom jordbruket som regeringen ämnar föreslå beträffande industrin.

För innevarande budgetår får bidrag till jordbrukets rationalisering beviljas inom en ram av sammanlagt högst 20 miljoner kronor. Av beloppet får 10 miljoner kronor användas för yttre rationalisering och 10 miljoner kronor för inre rationalisering till vilken bl. a. miljövårdsanläggningar hör.

Lantbruksstyrelsen följer behovet av medel för miljövårdsanläggningar. Om ramutrymmet skulle visa sig otillräckligt avser styrelsen enligt vad jag inhämtat att inkomma med en framställning om ändring av ramarna. Om en sådan framställning kommer in är jag beredd att pröva frågan om eventuellt ytterligare medel.

Regeringen ämnar föreslå en rad åtgärder som syftar till att öka sysselsättningen främst på byggnads- och anläggningssektorn under kommande vinterhalvår. Bl. a. kommer att föreslås ett tillfälligt höjt statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin. En förutsättning för sådant bidrag blir bl. a. att erforderlig arbetskraft anvisas genom arbetsförmedlingarna.

Jordbrukets miljövårdsanläggningar är regelmässigt mycket små i förhållande till industrins. Ett förhöjt bidrag till jordbrukets anläggningar skulle inte stimulera sysselsättningen i så stor omfattning att jag är beredd att föreslå att sådant bidrag skall utgå.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min interpellation.

När riksdagen i våras beslöt att även jordbruket och trädgårdsnäringen skulle kunna erhålla bidrag till miljövårdande åtgärder liknande dem som industrin får hälsades detta med tillfredsställelse, inte minst av oss som i riksdagen hävdade denna uppfattning alltsedan bidraget för industrin infördes år 1969.

Men på en punkt var vi tveksamma; vi ifrågasatte om det belopp som lantbruksstyrelsen beräknat – högst 2 miljoner kronor under budgetåret – skulle vara tillräckligt för att tillgodose de behov som under budgetåret sannolikt skulle komma att uppstå.

Vid en förfrågan på lantbruksstyrelsen som jag gjorde i början av oktober visade det sig att redan den 1 oktober beräknades omkring två tredjedelar av det anvisade beloppet komma att tagas i anspråk för att täcka antingen redan beviljade bidrag eller de ansökningar som då var inkomna. Därmed torde det vara klart att medelsbehovet under budgetåret kommer att bli betydligt större än vad som beräknats.

Jordbruksministern hänvisar i sitt svar till de belopp som är anvisade för jordbruksrationaliseringen och säger bl. a.: "Om ramutrymmet skulle visa sig otillräckligt avser styrelsen enligt vad jag inhämtat att inkomma med en framställning om ändring av ramarna. Om en sådan framställning

Tisdagen den
7 november 1972

Ang. miljövårdsanläggningar inom jordbruket

kommer in är jag beredd att pröva frågan om eventuellt ytterligare medel.”

Hur skall jag tolka jordbruksministerns svar på denna punkt: ”— — är jag beredd att pröva frågan om eventuellt ytterligare medel”? Kan jag tolka det på det sättet att inkomna ansökningar inte skall behöva avslås eller bli liggande till ett annat budgetår på grund av brist på bidragsmedel? Om jag kan tolka svaret så, är jag tillfredsställd. Jag vore tacksam om statsrådet ville bekräfta att min tolkning är riktig.

På den andra frågan i min interpellation är svaret mer negativt. I ett pressmeddelande den 29 augusti i år uttalade regeringen sin avsikt att föreslå riksdagen att bidragsprocenten för industrins miljövårdsinvesteringar skulle höjas under viss tid från 25 till 50 procent. Ingenting nämndes om jordbruket och trädgårdsnäringen, men nog hade jag förväntat att även för denna del av näringslivet bidragsprocenten skulle ha höjts på motsvarande sätt. Detta bl. a. på grund av det bestämda uttalande av naturvårdsverket som redovisades i propositionen 79 i våras, där naturvårdsverket säger att det är angeläget att liknande stödformer tillskapas för jordbruket som för industrin.

Jordbruksministern säger i interpellationssvaret att jordbrukets miljövårdsanläggningar regelmässigt är mycket små i förhållande till industrins. Detta är väl helt riktigt, men samtidigt är antalet företag mycket stort och kostnadmässigt betungande, vilket också naturvårdsverket framhåller. Jordbruksministern säger vidare: ”Ett förhöjt bidrag till jordbrukets anläggningar skulle inte stimulera sysselsättningen i så stor omfattning att jag är beredd att föreslå att sådant bidrag skall utgå.”

Beträffande sysselsättningen har jag en annan uppfattning. Utan tvivel skulle en höjning av bidragsprocenten ha stimulerat till ökade investeringar på detta område. Enligt en av naturvårdsverket genomförd inventering skulle investeringar av detta slag vara behövliga på drygt hälften av undersökta gårdar. Detta visar på ett stort investeringsbehov, visserligen spritt på ett stort antal enheter men ändå sammanlagt av ganska stor omfattning.

Jag är besviken på jordbruksministerns svar. Jag hade förväntat att vårriksdagens beslut på denna punkt äntligen skulle ha medfört att jordbruk och trädgårdsnäring i fortsättningen skulle jämsättas med industrin och av staten behandlas på samma sätt. Jordbruket befinner sig i dag i ett ganska besvärligt läge. Kostnaderna stiger samtidigt som priserna står stilla eller sjunker på de produkter som jordbruket har att sälja. Avskrivningsreglerna för jordbruket är väsentligt sämre än för näringslivet i övrigt, inte minst på det område som berörts i min interpellation. Miljövårdsinvesteringarna i jordbruket är i många fall inte avdragsgilla utan räknas som grundförbättring.

Inför detta faktum hade jag väntat ett mera positivt svar på min andra fråga. Utan tvivel skulle en ökad bidragsandel ha stimulerat till ökad miljövårdsinvestering inom jordbruket och till ökad sysselsättning. Jordbruk och industri skulle av staten ha fått en likvärdig stimulans till en ur hela samhällets synpunkt angelägen investering.

I dag på eftermiddagen strax före denna frågestunds början fick vi i våra fack den proposition i vilken regeringen föreslår åtgärder för att

stimulera sysselsättningen. Av denna framgår att såväl industrin som kommunerna får sin 25-procentiga höjning av bidragsandelen. Jordbruket är inte nämnt. Jag kan inte annat än beklaga att jordbruket på detta område återigen fått en styvmoderlig behandling.

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. miljövårdsan-
läggningar inom
jordbruket*

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag tycker inte att herr Josefson i Arrie behöver vara så besviken över mitt svar.

Först och främst innebär ju svaret på fråga nr 1 i klartext att de lantbrukare som önskar göra miljöinvesteringar kommer att få sitt 25-procentiga statsbidrag till det; det vågar jag lova i denna kammare.

Att vi nu föreslår riksdagen att industrin för sina miljöinvesteringar och kommunerna för sina miljöinvesteringar skall få ett ökat statsbidrag under en kort period beror på att vi snabbt vill få i gång sysselsättning och få fram projekt som eljest inte skulle komma till utförande på något eller några år. Det visade sig under den förra perioden att man på det sättet kunde få fram omfattande projekt på 5–10 miljoner kronor. Det betyder rätt mycket för sysselsättningen.

Jordbrukets miljöinvesteringar är mycket begränsade jämfört med industrins. Det är felaktigt att påstå att jordbruket står i någon strykclass -- då befinner sig snarare industrin i strykclass. Om industrins miljöinvesteringar är lägre än 40 000 kronor, utgår det inte något statsbidrag, men för jordbruket och trädgårdsnäringen räcker det med investeringar på 4 000 kronor -- där är det ju fråga om mycket små investeringar.

Herr Josefson i Arrie är själv litet bekymrad för att det statsbidrag vi har inte skall räcka till på grund av att intresset bland jordbrukarna är så stort. Då vinner man ju inte så värst mycket genom att lägga på 25 procent statsbidrag, om det redan finns ett så stort intresse. Den stimulans man eventuellt skulle åstadkomma ger enligt min alldeles bestämda uppfattning så liten sysselsättningseffekt att det är bättre att begränsa bidragen till industriföretag, exempelvis pappersbruk, där vi verkligen kan få fram en påtaglig sysselsättningseffekt.

Men nu har propositionen kommit. Jag föreställer mig att herr Josefson motionerar i anledning av den, och i så fall får vi väl anledning att återkomma och se, om det går att övertyga riksdagen. Sker så, avgår självfallet inte jag, men jag tycker det är helt onödigt att riksdagen beslutar så.

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! Först och främst tackar jag för det klara beskedet på den första fråga jag ställde. Jag är tacksam för det bestämda uttalandet av jordbruksministern att ingen skall behöva få avslag på sin ansökning av brist på medel. Det är värdefullt att ha fått det beskedet.

När det gäller den andra punkten är det givet att höjningen av bidraget från 25 till 50 procent har kommit till av sysselsättningsskäl. Samtidigt är vi medvetna om att det också stimulerar företagen att snabbt utnyttja möjligheterna.

Även om jordbrukens enheter är små i jämförelse med industrins säger ju ofta även regeringen att denna typ av jordbruk, de s. k. familj jord-

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. skolenheternas
storlek*

bruken, kommer att bestå under lång tid framåt och utgöra den dominerande delen av jordbruken. Då borde det vara angeläget att stimulera till att dessa miljövårdsinvesteringar görs så snabbt som möjligt. När det dessutom har betydelse ur sysselsättningssynpunkt, tycker jag att man skulle ha kunnat vara så generös att man hade givit jordbruket samma möjligheter som näringslivet i övrigt.

Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka jordbruksministerns senaste uttalande; jag fick intrycket att även om han tagit ställning, var han inte alldeles blind för de synpunkter som jag har anfört. Jag hoppas att man i fortsättningen tar hänsyn till de betingelser under vilka det svenska jordbruket arbetar och ger jordbruket möjligheter till utveckling likvärdiga dem andra områden inom vårt näringsliv har.

Herr jordbruksministern BENGTFSSON:

Herr talman! Jag pekade bara på den möjlighet som konstitutionellt är öppen, att motionera, men om herr Josefson i Arrie vill ha ett klart råd så avråder jag från att väcka en motion.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Ang. skolenheternas storlek

Herr utbildningsministern CARLSSON erhöll ordet för att besvara herr Öhvals (fp) den 17 oktober framställda interpellation, nr 167, och anförde:

Herr talman! Herr Öhvall har frågat mig, om jag anser det lämpligt att uppföra skolenheter av den storlek som nu planeras i t. ex. Luleå.

Jag har redovisat min syn på frågan om skolenheternas storlek bl. a. i samband med interpellationsdebatten i riksdagen den 8 maj detta år. Jag erinrade bl. a. om att utredningen om skolans inre arbete gör en analys av frågan om skolstorleken. Jag framhöll vidare att 1968 års riksdagsbeslut om gymnasieskolan innebär bl. a. att man bör sträva efter att på varje gymnasieskolort erbjuda flertalet studievägar inom gymnasieskolan. Varje skolenhet bör vidare erbjuda ett allsidigt val av studievägar. Man bör alltså undvika att organisera skolenheter med en ensidig inriktning mot ett enda område. Detta betyder dock inte att i de fall då mer än en gymnasieskolenhet finns i kommunen skolenheterna behöver vara identiska. Kravet på elevernas valfrihet liksom de olika syftena med integreringen av fackskola, gymnasium och yrkesskola till gymnasieskola påverkar av naturliga skäl bedömningen av skolenhetens storlek. Jag underströk slutligen att statsmakterna inte bundit sig för att i varje situation föra samman alla gymnasieskolans elever till en enda anläggning. Detta är en fråga som väsentligen bör bedömas av de kommunala organen.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min interpellation. Tyvärr kan jag inte finna att jag fått ett klart svar på min

direkta fråga huruvida utbildningsministern anser det lämpligt att uppföra skolenheter i den storlek som nu planeras i t. ex. Luleå.

I svaret sägs att frågan analyseras av utredningen om skolans inre arbete och att i de fall då mer än en gymnasieskolenhet finns i kommunen skolenheterna inte behöver vara identiska för att förverkliga 1968 års riksdagsbeslut om integrering. Vidare sägs att statsmakterna inte bundit sig för att i varje situation föra samman alla gymnasieskolans elever till en enda anläggning. Sist heter det att detta är en fråga som väsentligen bör bedömas av de kommunala organen.

Det är klart att kommunens strävan är att på bästa och billigaste sätt följa upp riksdagsbeslutet om en integrerad gymnasieskola. Men nog förefaller riskerna för felgrepp betydande i nuläget. Är det inte risk för att något är på väg att gå snett när man exempelvis i glesbygdslän är i färd med att planera mastodontskolor med 2 800 elever under samma tak. Ansvariga skolmyndigheter står inför en helt ny uppgift. Man saknar naturligtvis tillräckligt erfarenhetsunderlag, och av allt att döma saknar man också önskvärd vägledning från departementet och SÖ.

Enligt ett referat i Dagens Nyheter den 6 oktober från en SÖ:s presskonferens i Västerås bekräftade SÖ:s talesman att SÖ inte kan ha någon uppfattning om hur stor en skola får vara så länge statsmakterna inte uttalat sig i frågan: "Hittills", sade SÖ:s talesman, "har statsmakterna inte sagt någonting om sin uppfattning om skolstorlekar, ingenting om elevantal, ingenting om hur långt man måste gå med integreringstankar i skolorna. – Det är nödvändigt att de kommer med preciseringar i dessa och liknande frågor. Innan dess kan vi över huvud taget inte börja angripa problemet med skolstorlekar."

Under de senaste åren har man på de flesta håll blivit medveten om vad själva storleken på skolenheterna betyder för arbetsförhållandena. I ett flertal in- och utländska undersökningar har man visat på problem som följer med alltför stora skolenheter. I min interpellation har jag berört två av dessa utredningar.

Den ena undersökningen har utförts av tre forskare vid psykologiska institutionen vid Stockholms universitet. Dessa har undersökt och jämfört de problem som förekommer vid tre skolor av olika storlek, en liten, en mellanstor och en stor skola. I alla tre skolorna var eleverna kritiska mot skolgårdens utformning, färglösheten i innemiljön, måltider och måltidsorganisation etc. Men även om det fanns kritik också mot förhållandena i den lilla skolan, var andan och trivseln i denna god. Hänsynen till människor och miljö var även störst i denna skola.

Annorlunda var förhållandena i den stora skolan, som vid intervju tillfället hade 1 200 elever – högstadium och gymnasium. Här visar undersökningen på skadegörelse och nedskräpning. Eleverna orkar inte med de långa arbetspassen med svåra disciplinproblem som följd. Konflikter mellan elever och lärare är vanliga. Mobbing och haschmissbruk förefaller också vara utbredd inom skolan. Detta sammanhänger bl. a. med svårigheter för lärarna att överblicka situationen under raster och håltimmar.

Den andra undersökningen, som jag vill peka på i det här sammanhanget, har utförts av Sveriges lärarförbund och haft karaktären av

intervjuer med lärare. Av undersökningen framgår att arbetssituationen är betydligt mer problematisk i storstäderna än i mindre städer och kommuner på landet. Vidare kan man utläsa att de små skolorna utgör en betydligt bättre arbetsmiljö än stora skolor. Ett par axplock ur undersökningen ger belägg för detta:

- färre lärare i små skolor än i stora gör en negativ bedömning av sin arbetssituation
- fler lärare i små skolor än i stora gör en positiv bedömning av möjligheterna att klara elevvården
- bedömningen av elevernas motivation är mera positiv i små skolor än i stora
- samarbetet mellan eleverna är bättre i små skolor än i stora.

Dessa synpunkter har också fått stöd från lärarhåll i den nu pågående diskussionen om den s. k. storskolan i Luleå.

Tillgängliga fakta tyder således på att det finns klara fördelar med små skolenheter framför stora. Likväl umgås man på flera håll med planer på uppförandet av s. k. *storskolor*. I t. ex. Luleå diskuteras för närvarande uppförandet av en skola som skulle komma att omfatta ca 2 800 elever. Enligt min mening måste man hysa mycket stor tveksamhet inför ett sådant projekt.

Skickliga tekniker kan säkert konstruera skolor som får elevströmmar att flyta utan att man krokar i fysisk mening. Men därmed har man inte klarat av de många pedagogiska, psykologiska, sociala och mentalhygieniska problem, som anmäler sig i stora skolor.

När nu SJA utreder skolstorlekens inverkan på skolarbetet, bör man stoppa projekteringen av mastodontskolor och invänta utredningsresultatet. Man vet ju redan erfarenhetsmässigt att de fördelar som i den mindre skolan ligger i det dagliga umgänget mellan elever, lärare och skolledning vänds till uppenbara nackdelar i de alltför stora skolorna.

Många elever, föräldrar, läkare och psykologer känner oro inför en utveckling mot mastodontskolor. Jag delar deras oro, herr talman.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Herr Öhvall svarade egentligen själv på sin fråga till mig, när han kom in på utredningen om skolans inre arbete. Vi har totalt satsat 1,7 miljoner kronor på utredningen om skolans inre arbete. Det är då självklart att vi, innan vi lägger fast vår politik t. ex. när det gäller skolstorlekar, vill ta del av utredningens arbete. Annars skulle det ju vara meningslöst att använda både pengar och våra svenska forskare på området, om vi inte vore intresserade av att utnyttja utredningsmaterialet innan riksdagen tar ställning.

Herr Öhvall sade att ett flertal undersökningar visar att de stora skolorna är mindre lämpade än de små. Jag tycker nog att de utredningar som hittills har redovisats är för bräckliga för att man skall vara så säker på att de svepande formuleringar som nu framförs i den här debatten utan vidare skall tas som helt korrekta. Det har bl. a. figurerat en engelsk undersökning i debatten som vid närmare efterforskning har visat sig över huvud taget inte existera.

Jag vill också varna mot att man utan vidare när man diskuterar

utvärderingen jämför en stor skola i storstaden med en liten skola i glesbygden. Det är ju inte alldeles säkert att det är enbart skolstorleken som har betydelse för om man har mer disciplinproblem vid den ena skolan än vid den andra.

Det är därför viktigt att vi gör en ordentlig undersökning så att kommunalmännen – för det är ju främst de som har behov därav – kan få detta underlag för sina diskussioner och sina beslut ute i kommunerna.

Sedan reagerar jag också mot den tendens som finns i talet om att vi nu plötsligt har börjat bygga storskolor. Herr Öhvall sade också: en utveckling mot mastodontskolor.

I sanningens namn skall det ändå slås fast att vi här i Stockholm i början av 1900-talet byggde stora skolor för 2 000 elever och upp till 4 000 och i något fall 5 000 elever. Nu har man i Stockholm en planering på låg- och mellanstadiet för skolor på högst 400 elever och för de nya högstadieskolorna på högst 500 elever. På det sättet vill jag ändå nyansera den bild som herr Öhvall gav.

Jag vet inte om herr Öhvall hade tillfälle att i går kväll se på TV, där det förekom ett reportage från några större skolor. Det var ganska nyttigt att få en reaktion från dem som själva finns i sådana skolor. Där gavs en helt annan och mera nyanserad bild än i den allmänna debatt som förs just nu. Jag skulle också rekommendera herr Öhvall att på vägen till Norrbotten någon gång stanna i Umeå och i Lycksele och se på skolorna där. De visar att debatten kan nyanseras på ett tredje sätt. Vi skall inte bara mäta skolorna i elevantal utan också med hänsyn till andra faktorer. Jag har sett till elevantalet medelstora skolor, som har varit verkliga betongbunkrar eller – det var kanske ett hårt uttryck – som åtminstone har givit ett mastodontiskt intryck. Men jag har också sett till elevantalet större skolor – t. ex. i Lycksele – som genom en väl utbyggd planering ger intryck av att skapa en mycket bra miljö för elever, lärare och övriga anställda.

Till slut, herr talman, vill jag bara understryka att detta är en fråga som i första hand bör diskuteras ute i kommunerna. Vi har nu vid ett par tillfällen diskuterat storskolan i Luleå utan att här i riksdagen egentligen ha ett underlag för en sådan debatt. Det är också principiellt tveksamt om vi skall ta upp den – det är en debatt som bör föras i Luleå. Självfallet vore det bra, om forskningsresultaten redan förelåg, men läget är att SIA-utredningen ännu inte kunnat åstadkomma detta. Det är beklagligt, men vi måste ge forskarna rimlig tid för att få fram ett så bra resultat som möjligt.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Utbildningsministern sade bl. a. att detta är en debatt som bör föras i Luleå. Ja, självfallet förs den där, men jag undrar om inte utbildningsministerns egna partikamrater skulle sätta stort värde på att få höra vilken uppfattning landets utbildningsminister har i denna fråga. Även om kommunerna givetvis skall fälla avgörandet i slutskedet, är jag helt övertygad om att många kommunalmän inte bara i Luleå utan runt om i vårt land liksom skolöverstyrelsen skulle vilja att departementchefen sade någonting mera konkret om lämplig skolstorlek.

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

*Ang. skolenheternas
storlek*

Jag hade inte tillfälle att se TV-programmet i går kväll, men det finns ju en rad andra uttalanden som klart går emot storskolan. Även om jag inte vill gå i god för vad som står i Aftonbladet, vill jag peka på att man där den 3 oktober faktiskt presenterat en enkätundersökning med följande rubrik över en hel sida: "Ingen vill ha de stora skolorna!" " 'Nej till utbildningsfabriker' ... Elevförbundets kampanj har fått stöd i en enkät bland 45 ordförande i skolstyrelser på olika håll i landet." – Jag förmodar att en del är herr Carlssons partivänner. Det heter vidare: "Alla undersökningar visar också att mobbning och skadegörelse hänger ihop med vantrivsel i de stora skolorna."

Jag brukar inte använda Aftonbladet som sanningsvittne, men jag har tidigare tagit del av denna utredning, och såvitt jag vet är den inte motsagd av någon.

Vad jag alltså efterlyser är landets utbildningsministers uppfattning i en så stor fråga, som uppenbarligen inte har blivit klarare efter debatten i kammaren i kväll.

Herr utbildningsministern CARLSSON:

Herr talman! Jag kan svara mycket kort att jag inte fått någon hemställan från Svenska kommunförbundet om att göra riktgivande uttalanden om skolstorlekarna. Kommunförbundet är ju ändå den behöriga instansen när det gäller att framställa en sådan begäran. Att det inte kommit någon sådan förmodar jag beror på att Kommunförbundet tycker att det är mycket klokt att avvakta vad forskningen har att säga om olika problem som kan uppstå i olika skolstorlekar och om vad man vinner och vad man förlorar med större och mindre enheter.

Argumentationen att stora skolor enbart för med sig problem tror jag väl inte att vi skall driva här i riksdagen. Vi har ett kostnadsansvar – det är en faktor. Vi vet vad det betyder med den sociala integrationen – det är en annan faktor. Vi vet att servicen på en större skola går att göra mycket bättre – det är en tredje faktor. Det är inte så enkelt att klara ut detta att man kan göra det med en enkät i en kvällstidning, inte ens i Aftonbladet. Jag tror att vi från riksdagens sida bör ställa betydligt högre anspråk.

Herr ÖHVALL (fp):

Herr talman! Jag markerade tydligt att jag inte brukar använda Aftonbladet som sanningsvittne, men eftersom enkätsvaren kommer igen i andra sammanhang, tyckte jag att jag kunde omnämna dem.

Utbildningsministern sade att vi inte vet vad man vinner och vad man förlorar. Nej, man bör självklart avvakta utredningen, men man bör inte fortsätta att planera skolor innan man har en klar rekommendation i så grundläggande frågor. Det var det jag önskade komma fram till.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts propositioner
nr 118 till näringsutskottet,
nr 121 till skatteutskottet och
nr 122 till justitieutskottet.

§ 14 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 34–36 och 38, justitieutskottets betänkanden nr 19–22, försvarsutskottets betänkanden nr 20 och 21 samt utbildningsutskottets betänkanden nr 36–39.

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

§ 15 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 210 och 211.

§ 16 Interpellation nr 212 ang. kontrollen av bilbälten m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr TAUBE (fp), som yttrade:

Herr talman! Under årens lopp har det inträffat en hel del trafikolyckor, varvid – enligt uppgift – förare och passagerare tillfogats onödiga skador genom att de använt tvåpunktsbälte i stället för trepunktsbälte.

Vid en – av vad jag förstår – tämligen lindrig trafikolycka, som inträffade i Skåne, blev en kvinnlig passagerare strypt av bilbältet, som var ett "tvåpunkts".

Då det nu görs stor propaganda för användandet av bilbälten och vissa röster t. o. m. höjts för att göra bilbältet obligatoriskt synes det mig närmast tragiskt att olyckor tydligen kan förvärras genom användningen av olämpliga bilbälten.

Professor Gerhard Voigt har med anledning av olyckan i Skåne hävdad, att det i samtliga fall då människor skadats av bilbälten rört sig om det gamla diagonalbältet.

Många framsynta motorskribenter har hävdad att Svensk bilprovning även borde kolla bilbältena. Svensk bilprovning har ju till uppgift att kontrollera trafiksäkerhetsdetaljer. Tyvärr sägs det ingenting i bestämmelserna att man skall kolla bilbältet – enligt min mening bilisternas bästa och billigaste livförsäkring.

Tester på statens provningsanstalt har visat att många gamla bilbälten är totalt värdelösa; bara genom en hastig ögonkontroll skulle bilprovningen kunna sälla ut massvis med bälten som mer eller mindre livsfarliga.

Under hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till herr kommunikationsministern:

1. Är kommunikationsministern villig att medverka till att Svensk bilprovning i fortsättningen även skall kontrollera bilbältena och åtminstone meddela dem som har de gamla diagonalbältena att dessa är "mindre lämpliga"?

2. Delar kommunikationsministern professor Gerhard Voigts uppfattning om att diagonalbältena är olämpliga?

3. Finns det någon statistik som visar, att tvåpunktsbälten har åsamkat skador, som icke torde ha inträffat om trepunktsbälten använts?

Denna anhållan bordlades.

§ 17 Interpellation nr 213 om åtgärder rörande polisverksamheten för att öka tryggheten till liv och lem i Stockholmsområdet

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (m), som yttrade:

Herr talman! Den svårartade bristen på polismän i Stockholms polisdistrikt inger allvarlig oro. Problemet är ej nytt – knapphet på polispersonal har rått under flera år – men situationen har allvarligt försämrats under de senaste två tre åren. Allt färre ungdomar från Stockholm söker till polisutbildningen, och de som kommer från andra trakter i landet återvänder till hemorten efter avslutad utbildning. Många äldre, erfarna polismän söker sig bort från Stockholm, vilket medför en särskilt stor brist på rutinerad polispersonal.

Den personalstyrka Stockholmspolisen disponerar i dag är i stort sett oförändrad sedan 1965, trots att distriktet tillförts ca 500 tjänster. Detta beror på genomförd arbetstidsförkortning och begränsningen av övertidsuttaget samt ökade vakanser. Vakanserna visar en fortgående ökning, och nettounderskottet steg under andra kvartalet i år från 136 till 211.

Av motiveringen i polisdistriktets anslagsäskanden framgår att ordningspolisens resurser är helt otillräckliga för att kunna tillgodose behovet av övervakning i polisdistriktet. Även kriminalavdelningen dignar under den växande arbetsbördan som den ökande brottsligheten medför. År 1971 lades efter viss utredning ej mindre än 79 000 ärenden ned på grund av bristande personalresurser. Våldet mot polismän har också ökat. Under år 1971 misshandlades 210 polismän i Stockholm mer eller mindre svårt. Enligt polisdistriktets bedömning har den senaste förhandlingsöverenskommelsen medfört att utflyttningen av polispersonal från Stockholm tagit en allvarlig vändning. Personal i Stockholm kan i stor utsträckning söka lägre tjänst i landsorten utan att vidkännas någon löneminskning.

De akuta personalproblemen är uppenbarligen inte polisens eget fel utan måste böttna i fel i planeringen på högsta ort. Hade exempelvis Stockholmspolisen tidigare fått den personalförstärkning som Stockholms polisdistrikt och rikspolisstyrelsen funnit nödvändig hade mycket varit annorlunda. Nu gäller emellertid frågan vad som kan göras för att bryta den onda cirkel vi hamnat i. Efter förslag av en av justitieministern tillkallad utredningsman har polismän från övriga landet tvångskommanderats till Stockholm. I ett betänkande, Polisen i Stockholm, presenteras vissa ytterligare förslag som anses ägnade att förbättra polisens arbetsförhållanden.

Det är nu angeläget att riksdagen får en redovisning av de åtgärder på kort och längre sikt som planeras för att komma till rätta med rådande missförhållanden.

Åberopande det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till herr justitieministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder rörande polisverksamheten avser statsrådet vidtaga för att öka tryggheten till liv och lem i Stockholmsområdet?

Denna anhållan bordlades.

§ 18 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner:

Nr 107 med redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1971

Nr 124 med förslag angående åtgärder för ökad bostadsförbättringsverksamhet m. m.

Nr 125 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 avseende konjunkturstimulerande åtgärder, m. m.

Nr 126 med förslag till lag om statligt stöd till politiska partier.

§ 19 Anmäldes och bordlades

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 47 i anledning av motioner angående användning av skattesystemet som regionalpolitiskt instrument, m. m.

Nr 56 i anledning av motion angående beskattningen av ränteavkastning från skogskonto

Nr 57 i anledning av motioner angående arvs- och gåvobeskattningen

Nr 58 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:114 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1958:295) om sjömansskatt, m. m.

Socialförsäkringsutskottets betänkande:

Nr 35 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:108 med förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring m. m. jämte motioner

§ 20 Anmäldes och bordlades följande motioner:

Nr 1746 av herr *Andersson* i Örebro m. fl.

Nr 1747 av fru *Eriksson* i Stockholm

Nr 1748 av fru *Laag* och herr *Wiklund* i Härnösand

Nr 1749 av herrar *Levin* och *Karl Bengtsson* i Varberg

Nr 1750 av herr *Lorentzon* m. fl.

Nr 1751 av herr *Magnusson* i Borås m. fl.

Nr 1752 av herr *Nordstrandh* m. fl.

Nr 1753 av fru *Olsson* i Hölö och fru *Söder*

Nr 1754 av herr *Richardson*

Nr 1755 av herr *Strömberg* m. fl.

Nr 1756 av herr *Svensson* i Eskilstuna och fru *Håvik*

Nr 1757 av herr *Åkerfeldt* m. fl.

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 med förslag till lag om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare

Nr 1758 av herr *Brundin*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 119 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt

§ 21 Herr förste vice talmannen meddelade att Kungl. Maj:ts proposition nr 125 skulle sättas närmast före två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

Nr 110

Tisdagen den
7 november 1972

§ 22 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 6 november av

Nr 302 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr civilministern angående utbyggnaden av Ljusnan:

Är regeringen beredd att låta frågan om utbyggnad av Ljusnan stå öppen tills utredningen om de södra Norrlandsälvarna har lagts fram och behandlats i vanlig ordning?

den 7 november av

Nr 303 Herr *Nygren* (s) till herr justitieministern angående placeringen av det femte av de för bibliotek avsedda exemplaren av tryckt skrift:

Överväger statsrådet några ytterligare åtgärder för att tillförsäkra universitetsbiblioteket i Umeå det s. k. femte exemplaret av böcker och trycksaker?

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 20.00.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert